

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ
ІНТЕРНЕТ-МЕМІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
студентки IV курсу
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.01 «Українська мова і
література», ОПП «Українська мова і
література та західноєвропейська мова»
Оксани КРИТ

Науковий керівник:
к.філол.н., асистент кафедри
української мови та прикладної
лінгвістики
Святослав ШЕВЕЛЬ

«Допущено до захисту»
Протокол № 11 засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики
ННІФ від 01.06.2023
Завідувач кафедри _____ **Сергій РІЗНИК**

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ I. Лінгвістичні параметри дослідження інтернет-мемів.....	6
1.1. Мовознавче тлумачення й обґрунтування поняття «мем».....	9
1.2. Типологічно-медійні та лінгвосеміотичні виміри сучасної мемології.....	9
1.3. Лінгвокультурологічна специфіка мемів.....	17
Висновки до першого розділу.....	23
Розділ II. Лінгвокреативне функціонування інтернет-мемів російсько-Української війни.....	24
2.1. Семантична типологія лінгвокреативних мемних одиниць.....	24
2.2. Функційно-прагматична реалізація інтернет-мемів.....	61
Висновки до другого розділу.....	63
Висновки.....	64
Список використаної літератури та джерел.....	66

ВСТУП

У цій роботі досліджується пласт знакових інтернет-мемів російсько-української війни, які отримали масовий український національний відклик у глобальній системі інтернет-дискурсу та які, на нашу думку, стали цінною складовою лінгвокультуремного надбання української нації.

Інтернет-мем як полікодовий текст включає в себе поєднання різних семіотичних систем. На наш погляд, можна виокремити такі загальні характеристики інтернет-мемів: гіпертекстуальність, інтертекстуальність, а також потреба у фонових знаннях реципієнта для розуміння мему та прецедентність застосовуваної інформації.

Деякі різновиди інтернет-мемів схожі за функціональністю на фраземи, відповідно, можна вважати їх жанром неофразем у вимірі лінгвокультурології та засобом комунікації постфольклорного суспільства.

Оскільки мовна одиниця у мемі функціонує часто не просто як словомінація з одним чи кількома лінгвістичними значеннями, а як слово-концепт – вмістилище узагальненого культурного смислу (сенсу), це дає підстави вважати креолізовану мовну одиницю культурним концептом. Тобто за словом стоїть не лише реалія (скажімо, рослина, тварина, страва), а її образ або символ, подія та бекграунд події, що постають у певному культурному просторі. Відповідно ми можемо розглядати таку мовну одиницю як культурний концепт, що включає певний квант культурної інформації про неї.

У сучасній масовій культурі репрезентантом базового концепту є мем, в етнокультурній традиції модифікований та спрощений, підсилений медіакомпонентами (відео, аудіо, зображення). Також, за нашими спостереженнями і висновками, інтернет-мем будується на тріаді — спрощення, увиразнення, емоційно-когнітивний тригер (психолінгвістичний), який зорієнтований на представників масової культури.

Актуальність теми роботи полягає в тому, що останні десятиліття демонструють, яким важливим засобом позиціонування на культурній світовій

арені слугують нові культурні одиниці інтернет-простору – інтернет мему. За допомогою них українське суспільство може нести свої цінності та сенси, унікальність та автентичність здобутків народної мережевої творчості у спільний світовий інформаційний простір та заявляти про себе як націю. У дослідженні ми виокремили знакові на нашу думку мему, такі, які закодували в собі важливі історичні події та меседжі для наступних поколінь українців, державотворчу національну міфологію для консолідації усіх поколінь українства під час гострої широкомасштабної фази російсько-української війни, зокрема за рік війни – від 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року.

Метою роботи є аналіз функційності та прагматичності мемів, які є репрезентантами новітніх концептів української національної лінгвокультурології.

Для досягнення зазначеної мети нам необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Визначити історичну основу мемів.
2. Розглянути типологію та семантику мемів російсько-української війни, які можна віднести до постфольклорного культурного надбання.
3. Проаналізувати, які засоби гумору та комічного використані у мемах.
4. Проаналізувати психолінгвістичні особливості відібраних мемів.
5. Дослідити функційність та прагматичність мемів та сформулювати цілісний корпус мемів, що репрезентує знакові події розгортання російсько-української війни.

Об'єктом дослідження є інтернет-мему періоду повномасштабної російсько-української війни в лінгвокультуремному вимірі української нації.

Предметом дослідження є мему, внесені у книгу «Україна: 50 символів боротьби».

Матеріалом дослідження є понад 100 одиниць, а саме креолізовані тексти із соцмереж Facebook та Telegram, Instagram, Youtube, частина яких була відібрана для книги «Україна: 50 символів боротьби» у формі концептів.

Окрім загальнонаукового *методу спостереження та вибіркового дослідження* ми застосували *описовий метод*. Серед філологічних методів основними були контекстуально-інтерпретаційний та описовий, за допомогою

яких вдалося виявити ключові лексеми, вживані для створення концепту. Також застосовано описово-аналітичний аналіз, лінгвопрагматичний аналіз, семантичний аналіз, дискурс-аналіз, текстовий аналіз та інтент-аналіз із метою виявлення у досліджуваних інтернет-одиницях прихованих сенсів та вивчення їхнього впливу на реципієнта.

Практичне значення цієї роботи полягає в тому, що надалі її можна використовувати як матеріал для просвітницьких культурологічних тренінгів, на даному матеріалі робити сучасні дослідження неолітературної постфольклорного суспільства.

РОЗДІЛ І

ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕРНЕТ- МЕМІВ

1.1. Мовознавче тлумачення й обґрунтування поняття «мем»

Інтерес до поняття мему як одиниці культурної інформації, що здатна до реплікації, можна окреслювати з висунутої концепції Річарда Докінза у книзі «Егоїстичний ген» 1976 року [5, с.120]. Як зауважив учений, еволюція людини спонукається двома типами реплікаторів: біологічними і культурними. Для визначення культурних реплікаторів Докінз ввів новий термін «мем» (meme), скоротивши грецьке слово (грец. μίμημα *мімема*) – «наслідування», «подібність» за аналогом до слова «ген». Цей термін увійшов у науковий обіг західної культурології та семіотики.

За Р. Докінзом, мем – це одиниця культурної інформації, яка спроможна передаватися іншим людям шляхом мімікрії або копіювання, імітації [5, 23].

Так, спроба пояснення та аналізу культурних процесів у генетико-популяційній парадигмі призвела до появи меметики – теорії змісту свідомості та еволюції культури, яка базується на аналогії з генетикою і біологічною теорією еволюції Дарвіна. Меметика дозволяє розглядати історію культури та формування її складних духовних структур з перспективи біологічної генетики та вірусології. Вона визначає свідомість людини як сукупність мемів, а еволюцію культури – як еволюцію мемів та мемокомплексів (груп взаємопов'язаних мемів), що відбувається за допомогою запозичених з генетики понять, таких як розмноження, поширення, відбір, мутація та рекомбінація, а також шляхом «смерті» мемів як одиниць культурної інформації.

Як пояснює англійський дослідник та засновник меметики Докінз, мему є одиницями передачі культурної спадщини і розповсюджуються, переходячи із одного мозку в інший, за допомогою процесу імітації. Прикладами мемів є

мелодії, ідеї, розхожі вирази, фасони одягу, способи виробництва посуду чи будування куполів.

На початку 21-го століття інтернет-меми, або меми, які з'являються в культурі Інтернету, набули популярності, що викликало новий інтерес до концепції мемів. Інтернет-меми поширюються від людини до людини через імітацію, як правило, електронною поштою, соціальними мережами та різними типами веб-сайтів. Вони поширюються у формі фотографій, відео або інших засобів масової інформації, що містять культурну інформацію, яка, замість того, щоб мутувати випадково, змінюється цілеспрямовано конкретними особами. Ця навмисна зміна, на думку Докінза, порушує оригінальну концепцію мемів, яку він раніше запропонував. З цієї причини, незважаючи на їх фундаментальну схожість з іншими типами мемів, інтернет-меми вважаються Докінзом та деякими вченими іншим представленням концепції мема [39, 10].

Велика кількість наукових досліджень присвячена впливу типових інформаційних патернів як лозунги, слогани, інтернет-меми на культуру та особистість. Серед науковців, які займалися дослідженням феномену мемів, – учені з різних галузей, включаючи культурологію, соціологію, психологію, антропологію, медіастудії та комунікації. Американська дослідниця Д. Харуей (Donna Haraway) досліджувала меми в контексті кіборгів та постлюдства, Г. Дженкінс (Henry Jenkins) зосередився на ролі мемів у медіакulturі та молодіжних підкультурах. Розробкою проблематики мему в галузі лінгвістики займалися такі дослідники як С. Блекмор (Susan Blackmore), Д. Гібсон (Janet Gibson), Т. Вецслер (Thomas Weцselman), українські – Т. Пода, Е. Берднікова, Ж. Денисюк, О. Дзюбіна. Проукраїнські меми у рамках російського широкомасштабного вторгнення з когнітивного лінгвістичного аспекту досліджували польські науковці А. Majdzińska-Koczorowicz та J. Ostanina-Olszewska.

Оскільки багато культурних елементів передаються за допомогою мови, то історичні та еволюційно-лінгвістичні знання допомагають розвинути

дослідження меметики. Ми пропонуємо розглядати інтернет-меми у лінгвокультурологічному вимірі.

Дослідниця Т. Пода визначає мем як будь-яку ідею, символ, манеру або образ, який свідомо чи несвідомо передається від людини до людини через міміку, жести, відео, мову тощо. На її думку, в інформаційному суспільстві меми активно функціонують в блогах, чатах, на форумах, у рекламі, на телебаченні, у мові мільйонів людей. Саме тому вона робить висновок, що мем можна вважати фактором формування громадської думки «тобто соціально-культурним явищем, яке впливає на формування суспільства» [17, с. 117].

За словами В. Неклесової, меми представляють сфери загального культурного знання і виступають інструментами для формування соціальної ідентичності. Вони надають нам можливість передавати складні ідеї у лаконічних форматах, таких як фрази, мелодії або образи. Еволюція мемів як символів привела їх до статусу допоміжного рівня мови, оскільки існує велика кількість символів, які відомі багатьом людям. Користувачі активно використовують меми, намагаючись досягти гармонійного співвідношення між інформаційним і творчим елементами [15, с. 216].

Ж. Денисюк вважає, що основною сутністю мемів є їх «прецедентність» – практично всі вони є прецедентними феноменами, які складаються з конкретних фраз, вирізаних кадрів або посилань на певний культурний контекст (події, явища). У компактному форматі меми можуть передавати інформацію про вихідний текст або цілу культурну / історичну подію, і мають особливий тип конотацій, наявність яких дозволяє адресату ідентифікувати прецедентний феномен [3, с. 17].

Ю. Теглівець розуміє інтернет-меми як лаконічні емоційні, експресивні повідомлення, які є способом передавання інформації та можуть передавати основний сенс певної теми, тобто є лаконічним та концентрованим механізмом передавання та зберігання інформації [27, с. 23].

За Оксфордським словником, мем – це ідея, яка передається від одного члена суспільства до іншого, не через гени, а за допомогою копіювання.

Інтернет-мем – зображення, відео, фрагмент тексту тощо, який передається дуже швидко від одного інтернет-користувача до іншого, часто з невеликими змінами, які роблять його гумористичним [37].

За словником Britannica [42], визначення мему таке:

Мем – одиниця культурної інформації, що розповсюджується шляхом імітації (наслідування). За українською версією Британіки [44]:

1. ідея, поведінка, стиль або звичай, що поширюється від однієї людини до іншої у культурі;
2. кумедна або цікава картинка, відео тощо, що широко поширюється через інтернет.

За електронним тлумачним словником української мови СЛОВНИК.ua, мем – одиниця культурної інформації, поширювана від однієї людини до іншої за допомогою імітації, навчання і т. п. [22].

Як стверджують Вінг Т. та Паладьєва А., думку яких ми підтримуємо, термін мем постає загальним родовим поняттям і включає у себе ряд різновидів. У широкому сенсі він позначає одиницю, яка транслює культурну інформацію і поширюється від одного суб'єкта до іншого. Термін інтернет-мем є підвидом мема та має свої різновиди, що виступають засобами полімодального дискурсу в інтернет-комунікації [1, с. 3].

Підсумовуючи вищезазначені джерела, можемо ствердити, що світова спільнота, наукова зокрема, розглядає інтернет-мем як різновид мему. З огляду на спільні характеристики, які подають медіа та наукові джерела, пропонуємо таке визначення інтернет-мему: *інтернет-мем – це соціокультурна комунікаційна одиниця інтернет-простору.*

1.2. Типологічно-медійні та лінгвoseміотичні виміри сучасної мемології

Простір інтернет-світу прийнято називати віртуальним світом. За законами системи, у віртуальному світі теж побутує консолідуючий елемент інтернет-життя – мова інтернету. Нею є жива мова людського спілкування в

усній та писемній формі, яка доповнюється лінгвальними та надлінгвальними компонентами інтернет-технологій.

Оскільки ми визначили інтернет-мем як одиницю інтернет-комунікації, то варто розглянути детальніше його характеристики та ознаки.

Меми відіграють кілька ролей у соціальній взаємодії в інтернеті: найперше, вони виступають як засіб спілкування, адже подібно до мови, в інтернет-культурі люди часто замінюють вербальні висловлювання синкретичними інструментами комунікації, а саме мемами як ефективними місткими символами; друга функція інтернет-мемів – це задоволення потреби користувачів мережі в емоційно-експресивному, творчому висловленні думок, індивідуальній та колективній презентації сприйняття актуальних подій. На глобальному рівні через меми можна лаконічно поділитися своїм ставленням до провідних позицій та думок суспільства.

Мемосистема українського інтернет-простору реалістично відтворює виклики та події соціального та громадянського буття, відображаючи найістотніші та злободенні його риси. Корпус інтернет-мемів складає велику кількість шаблонів, як самотутніх, так і міжнаціональних, що поповнюються із появою нових реалій життя, які відповідно вимагають нових проявів творчого осмислення.

Останні десятиліття велику частину українського інтернет-простору склали засилля російськомовних та англомовних мемів. Причина широкого побутування російськомовних мемів полягає у тісній культурно-економічній співпраці держав України та росії. Спільні культурні меми-концепти породжувалися від українсько-російських проєктів, фільмів та серіалів, які транслювалися в обох державах, а також через інтенсивні бізнес-операції та політичні зв'язки. Англомовні меми побутують в українській інтернет-культурі, оскільки англомовна культура є передовою культурою для багатьох розвинутих держав. Відповідно її ідеї та меми знаходять сприятливе середовище для розвитку й в українському кіберкультурному просторі.

Щодо типології інтернет-мемів, нам відкликається позиція Браніслава Бучеля: «Я зміг широко охопити меми, які стосуються подій і які я називаю корисними мемами, відрізняються вони з точки зору довголіття. Меми також, очевидно, можуть бути розподілені на категорії, якщо звертатися до основи їх медіатипу, але це нічого не говорить нам про їх сутність і, таким чином, я не вважаю цей спосіб актуальним, щоб формувати на ньому типологію. З іншої сторони, я виявив, що меми настільки різноманітні, а їх теми та характеристики настільки коливаються і взаємозамінні, що я вважаю будь-який вид складної типології неможливим» [33, с. 66].

Дослідниця мемів Дзюбіна у ході свого дослідження виокремила дві головні групи інтернет-мемів – креолізовані меми та власне текстові [4, с. 375]. Щодо першої групи мемів, то науковиця зазначає про такі рівні креолізації: вербальний, візуальний і музично-звуковий. Серед візуальних мемів ми виокремлюємо меми-зображення, як наприклад жанр фотожаби (за Вікіпедією, це графічна карикатура, шарж), фото з образами та персонажами, подіями; гіфи (експресивні анімовані картинки, короткі відео). Прикладом аудіомему може послугувати вираз із пісні ДахиБрахи «Доброго вечора, ми з України» та ціла пісня «Гей у лузі червона калина», які вийшли за межі українського інтернет-простору та стали мемами-реліквіями російсько-української війни. Текстовий мем – це слово, фраза, гасло. До прикладу: *Слава Україні! Героям Слава!*

Із погляду структурної організації ми спостерігаємо такі текстові меми: 1) меми-слова (*паляниця, Чорнобаївка, бандеромобіль*); 2) меми-словосполучення (*бандерівське смузі, на щиті*); 3) фразові (коли мем становить цілу фразу, речення (*Мрію не знищити!; Київ москву хрестив, Київ москву і відспіває; Ти хотів цієї землі, тож змішайся з нею!..*); 4) незакінчена фраза (*Русській воєнний карабль, іді на...*). Фразові меми потенційно можуть доповнювати пареміологічний склад мови.

О. Чернікова визначає мем як інформаційний реплікатор, мовну і культурну одиницю, яка здатна необмежено відтворюватися в сучасному

інтернет-середовищі. Науковиця подає базову типологічну класифікацію мемів. Оскільки віртуальне життя охоплює усі сфери людського буття, то відповідно і сфери походження інтернет-мемів найрізноманітніші і їх різновиди такі: релігійні, літературні, розмовні (усні, інтернет), кіномеми, бізнес-меми, військові меми і т. ін. [31, с. 355].

Дослідниця систематизувала головні критерії визначення і властивості мема у лінгвокультурному середовищі, які ми доповнили своїми висновками:

1) мем з'являється спонтанно (на нашу думку, це первісно стихійне явище все більше переростає у ціленаправлене, адже інтернет-меми стали елементами політичних та медіатехнологій для різних цілей);

2) мемом може бути будь-яка одиниця інформації: влучне слово, вираз, картинка або інший вербальний / невербальний знак ;

3) мем кодує в собі більше інформації, ніж можна сприйняти без наявності потрібних фонових знань, а тому реципієнт має орієнтування в прецедентності ситуації;

4) мем підлягає еволюції: з часом, потрапляючи до уваги різних інтернет-користувачів, він модифікується, на шаблон мему накладається новий досвід;

5) форма мему фіксована але водночас гнучка до модифікацій з метою інтерпретації різних подій та явищ;

6) меми поділяються на короткочасні та довгочасні. До короткочасних належать усі меми на побутову тематику жартівливої форми. Довготривалими мемами можна вважати меми різних родів мистецтва: літературні (до прикладу, «мемотворець» Шекспір), художні (наприклад, Мадонна – Рафаеля і Київська Мадонна), кіномеми (цитування фраз із фільмів);

7) успішніше поширюватися меми, які мають сильніший емоційно-когнітивний тригер. Доказом того, що мем претендує на довший час існування є поширеність його у різних соціальних мережах, каналах та блогах [30].

Також варто зазначити, що на початку свого існування мем слугував ідентифікатором приналежності до вікової або соціальної групи (наприклад, мем-пісня, додаткові культурно-соціальні сенси якої розуміє лише певна група

людей). Дослідниця І. Мізюк називає цю первісну функцію мема «субкультурним маркером», пояснюючи, що для розуміння таких мемів потрібне було знання конкретного культурного контексту [14, с. 43].

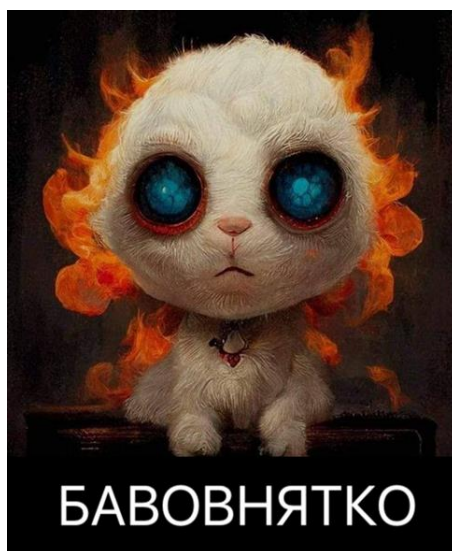
Зараз інтернет-меми розширили свою концептуальну місткість та здатні в особливий спосіб передати інформацію про певну історичну чи культурну подію, що стосується цілої нації. Як справедливо зауважує Т. Пода, «значення інтернет-мема може формулюватися і змінюватися протягом усього періоду його популярності. Ідея, що зародилася в інтернет-мемі, спочатку могла мати інший зміст. Отже, популярний інтернет-мем (наслідок) стає самостійним і впливає на розуміння і трактування вихідного повідомлення (причини), змінюючи його» [17, с. 120]. Отже, мем бере участь у зворотному впливі на новину, явище, подію, яка його спричинила. Цією його властивістю користуються політтехнологи, маркетологи, кіберспеціалісти з метою впливати на свідомість реципієнта та доносити потрібні їм меседжі.

Також слід наголосити, що інтернет-мемом стає не будь-яка інформація, а лише та, яка залишає користувачів небайдужими. Тобто для появи певного мема потрібна передісторія, пов'язана з реальними явищами суспільного життя, та влучний емоційно-когнітивний тригер.

Важливою рисою, яка розвинулася у мемів, є введення їх у професійне поле діяльності. Їх створюють пікчери та політтехнологи, маркетологи та піарники з метою просування вигідних компанії меседжів, з бажанням привернення уваги реципієнтів та формування їхніх думок. Про це зазначає Т. Reime: меми є інструментами, функції яких також визначають користувачі мемів [39, с. 10].

Ще однією рисою розвитку мему як феномена є його гнучкість в інформаційному полі. Звернемося до думки дослідника Ю. Теглівця, що інтернет-меми можуть змінюватися у різний спосіб, зокрема комбінуватися та розділятися, що приводить до формування нових мемів. Прикладом такого процесу є однослівний за будовою мем про бавовну. Він миттєво увійшов до складу більших синтаксичних конструкцій: *«Сьогоднішній ранок справді*

виявився добрим, бо почався з новин **про бавовну**; з **Днем бавовни у Криму**; Зранку 20 серпня у Крим знову завітала **бавовна**; За новим правописом правильно **Бавовноград**; Спершу вона прийшла у Севастополь, а згодом у Євпаторію та Бахчисарай» [27, с.26]. Візуальна схожість квітки бавовни з хмарою диму, що виникає після вибуху, стала додатковим приводом створення нових креолізованих інтерпретацій мему.

Важливою комунікативною рисою мемів є їхня властивість до глобалізації – вони стають інтернаціональними комунікативними одиницями, в чому полягає їхня універсальність. До прикладу, мем *Bavovna* набув свого поширення в англomовному сегменті інтернету як частина гуманітарної кампанії з підтримки України у війні. Окрім цього, музична спільнота на знак творчої підтримки військових України та всіх українців створила пісню на основі мему про бавовну, що можна вважати зразком розширення системи функціонування мему.

Прикладом того, як інтернет-мем змінює початкову форму та еволюціонує завдяки накладанню нового досвіду, послугують зразки того, як мем про бавовну породив формування мемів про куріння та його наслідки: *Горящі тури в Крим*; *порушення вимог пожежної безпеки на аеродромі поблизу Новofедорівки*; *майор Сігаретов викуриє чергову пачку Хімальборо тощо.*

Також ми погоджуємося із рисами інтернет-мемів, які визначає за ключові сербський дослідник Ilija Milosavljević [36, с. 11-12]:

- Імітація. Меми репрезентують копію оригіналу, який імітують, але також надають нових модифікацій базисному мему.
- Культурна та соціальна обумовленість. Мем-оригінал є частиною культури, він добре відомий широкому загалу, а суспільство передає мем та творить його значення.
- Специфіка і впізнаваність. Новостворені меми є оригінальним явищем.
- Гумор і сатира, простота, дотепність – завдяки цим критеріям мем може сприймати майже кожен член суспільства і культури. Власне, простота є однією з основних причин популярності мема.
- Високий рівень компактності змісту. Будучи простим у вираженні, мем містить багато різних значень, як денотативних, так і конотативних.
- Поєднання візуального і текстового компонентів. Візуальна частина є загальновідомою, бере корінь в культурі і виступає посланням, а текстуальна часто дає конкретне значення мему.

Традиційно в інтернет-середовищі від користувача до користувача передавалися анекдоти, жарти, посилання на медіа-об'єкти розважального характеру. Однак особливу увагу на явище, яке зараз звуть інтернет-мемом, звернули, коли за тим же принципом почали поширюватися не тільки жарти, але і більш складні утворення, в яких вербальні та невербальні елементи утворюють одне візуальне, структурне, смислове та функціональне ціле, призначене для комплексного впливу на адресата, – утворення креолізованого типу. Можливості досягнення комічного ефекту в цьому випадку обумовлені органічною взаємодією вербального та іконічного рядів.

Інтернет-меми можуть реалізовуватися різними знаковими системами: у форматі вірусних відео, картинок, фотожаб, слоганів, музичних елементів

тощо. У цьому дослідженні ми зосередимо увагу на креолізованих мемах, тобто текстових мемах, у яких знакова смислова ємкість підсилюється за допомогою візуальної складової.

Дослідниця Ж. Денисюк, говорячи про мем, зазначає, що досить часто окрема візуальна картинка доповнюється текстом, утворюючи креолізовану форму [3, с. 34].

Науковці у галузі сучасної лінгвістики виробили багато підходів до визначення креолізованих текстів. Однак дослідники сходяться на думці, що креолізований текст (КТ) – це полікодовий текст, із яким застосовуються елементи різних семіотичних систем, тобто це тексти, у яких взаємодіють вербальні й візуальні складники (зображення (фотографії, малюнки, інфографіка, фотоколажі, діаграми, графіки, схеми, малюнки, карти та ін.), анімація, звуковий супровід тощо) [8, с. 168].

В умовах формування нової комунікативної культури інтернет-мем постає як феномен медійної комунікації, з ознаками своєї самотності та оригінальності. Мем увібрав комунікативні потенції ранніх креолізованих форм: абсурдність карикатури, наочність плаката, серійність коміксу, однак є унікальним та цілісним видом креолізованого тексту [28, с. 97].

Основними універсальними функціями зображення як візуального елемента мема вважають інформативну, атрактивну, експресивну й естетичну. Допоміжними функціями зображення є символічна, ілюстративна, аргументуюча, евфемістична, характерологічна, сатиричну та функцію створення іміджу [8, с. 168].

Із точки зору психолінгвістики, перевага креолізованого тексту з використанням візуального компоненту полягає у тому, що ця екстралінгвальна характеристика сприяє реалізації КТ як універсального засобу комунікації у ситуації мовного бар'єру. Завдяки полікодовості такі тексти забезпечують комплексну комунікативно-прагматичну дію на реципієнта, привертають увагу читача до інформації, стимулюють його пізнавальну діяльність [8, с. 168].

Загалом, інтернет-меми містять смислові коди, що слугують універсальною формулою для цитування за різних життєвих ситуацій.

Дослідниця Завадська О. називає креолізований текст «особливим лінгвовізуальним феноменом», що передбачає поєднання вербального і невербального компонентів з утворенням візуального, структурного, смислового й функціонального цілого, що забезпечує його комплексну прагматичну дію на реципієнта-адресата. Саме креолізація є ефективним атрактивним інструментом комунікації.

Отже, креолізований текст виступає невід'ємною частиною сучасної багатоканальної комунікації, оскільки виключно вербальний спосіб спілкування не здатен покрити усі потреби та запити комунікантів віртуального простору [1, с. 160].

1.3. Лінгвокультурологічна специфіка мемів

В. Жайворонок у своїй праці про українську етнолінгвістику зазначав, що мовотворчість народу природно переплітається з мовотворчістю індивідів, бо «будь-який індивідуальний акт мовлення – це активний процес самовираження мовця» [7] і слово в такому разі слугує посередником між людьми. Обмін різними перцепціями осмислення буття складає живий організм сфери людської мови. Цей же механізм можна спроектувати і на мемотворчість.

Оскільки сучасна ера лінгвістичних досліджень спрямована в бік антропоцентричного бачення, то вивчення мовознавства та мовних артефактів зокрема ставить перед собою завдання вивчати людину з її мисленням, внутрішнім станом, загальнолюдськими та національно-культурними цінностями.

В умовах парадигмальних змін у науці, пов'язаних з увагою до антропоцентризму, мови в «дії», носієм, якої є людина, сформувалася лінгвокультурологія як наукова галузь синтезуючого типу загальногуманітарного та лінгвістичного знання. Дослідники пояснюють

формування лінгвокультурології через потребу врахування універсальних та специфічних інструментів спілкування, мовної поведінки та вивчення концентрованого розуміння колективного досвіду, закодованого в словах.

Як зазначає дослідниця Н. Мех, людина мислить концептами, а передавання будь-якої інформації та процес спілкування в цілому також є передаванням або обміном концептами у вербальній або невербальній формі [12].

Вона визначає концепт як складний соціальний феномен, що являє собою складно оформлену ментальну структуру, у якій сфокусовані результати освоєння людського світу. Науковиця Мех пояснює, що формування нових понять можливе завдяки рефлексії дійсності, що базується на перцепції як способі пізнання. Концепти існують у конкретному просторово-часовому континуумі людського суспільства. Із цього випливає, що концепт – поняття лінгвокультурології, яке має свої конкретні просторово-часові ознаки [12, с. 48]. Концепт як одиниця мислення включає в себе логічні операції, ціннісно-образні та оцінно-прагматичні характеристики. Він є когнітивною одиницею, яка існує в середовищі культури.

За лінгвістичним вираженням мовознавець Л. В. Іващенко поділяє концепти на: лексичні – репрезентовані в словах; фразеологічні – репрезентовані за допомогою фразеологізмів; граматичні – репрезентовані за допомогою граматичних категорій та конструкцій [8, с. 82].

Через концепт людина сама входить до культури, а в деяких випадках і впливає на неї через нього. Освоєння досвіду війни породжує продукування нових концептів. Освоєння та творення свого буття в умовах нової реальності – повномасштабної війни – спонукає носіїв концептів до вираження індивідуального сприйняття подій війни через світоглядні та ціннісні категорії. Взаємодія мови та національної культури (яка перебуває у постійній еволюції), про що на початку XIX століття говорили В. фон Гумбольдт та І. Гердер, проявляється через тріаду загальнолюдських, національних та особистісних факторів. І як відзначає С. Єрмоленко у своїй праці «Нариси

української словесності», таким чином у мові виявляється ментальність і сприйняття народом навколишнього світу, відображаючись у певних комплексах понять та у відповідних психолінгвістичних діях [6].

Так, через мовні одиниці-концепти можна дослідити ціннісні орієнтири нації, спосіб життя та мислення групи людей, соціуму, народу у конкретному часовому відрізку. Для нашого дослідження це часопростір року повномасштабної війни в Україні, спричиненої вторгненням росії.

У сучасній масовій культурі уже багато років поспіль репрезентантом базового концепту у модифікованій формі є мем. Тріада, на якій будується мем, – спрощення, увиразнення, емоційно-когнітивний тригер (психолінгвістичний).

Серед великої кількості мемотворів існують ті, які все таки перейдуть у неолінгвокультуреми – неофразеологізми. І саме в час нової національно-визвольної війни, безпосередньо на інформаційному фронті, вони відіграють ключову роль у просуванні України як своєрідного бренду.

Активне просування українських мемів-ідей у всесвітньому інтернет-просторі допоможе відіграти зворотню роль – поширення істинно української автентичної культури та меседжів.

Журналіст О. Николенко стверджує, що меми, які ми щодня пересилаємо одне одному, насправді влучно визначають «ким ми є та в якому світі живемо» [15]. Зараз науковці-культурологи, історики, медіаексперти відзначають, що меми формують культурне поле та систему цінностей для покоління, мають вплив на свідомість користувачів всесвітньої мережі.

Двобоким за своїми наслідками став тривалий період інтернаціонального мемотворення, а саме побутування в українськомовному секторі інтернету адаптованих російських та англійських мемів. Негативним наслідком такого наповнення кіберпростору користувачами – свідомо чи несвідомо – стала втрата відчуття кордонів української самобутності та переставляння у тінь культуротворчих ресурсів українськості. У час війни Україна максимально демонструє свою життєлюбну та волелюбну

національну візію і є втіленням концепту сміливості на світовому рівні. Внутрішня та міжнародна рекламна кампанія #BraveUkraine є підтвердженням просування міфологічного бренду України. Саме міфологічного, адже зараз Україна та українці витворюють власну національно-державницьку міфологію на противагу насадженої кремлем псевдоісторії, де застосовувався мем «братській народ».

Українці активно звертаються до пошуку відмінностей від росіян, щоб усвідомити свою інакшість та самобутність. Щоб зрозуміти ментально-світоглядний рівень українського народу, достатньо звернутися до семантики лексичного складу цих мов (*наречена – названа, призначена долею, вищими силами; невеста – невесть хто*). Важливість відокремлення від ворога та вибудовування культурних, інформаційних, освітніх кордонів, об'єднання української нації на ідеологічному рівні – ці чинники спровокували активний сплеск народної українськомовної творчості в мережі.

Нові українські меми є високосвідомою гумористичною та часом дошкульною для ворога сатиричною реакцією на події, що стосуються війни та водночас підтримують національну єдність і дух боротьби за перемогу. Українці відчули монолітність у бажанні просуватися своєю міфологічною траєкторією, розбудовувати свою незалежність, шукати нові можливості для розвитку як держави, виховувати в собі гордість бути громадянами України. Ці культурні трансформації породили велику кількість якісних інтернет-мемів, які презентують оновлене міфологічне бачення українців себе як громадян України та нації з власними цінностями та орієнтирами на майбутнє.

У зв'язку з посиленням ролі України на світовій арені як форпосту Європи з боку російської воєнної агресії, українські меми виникають як реакції на події суспільного життя в умовах відкритої війни. Такі медіаелементи також несуть собою інформацію міфологічно-ідеологічного спрямування, що є дуже важливим чинником в об'єднанні цінностей українського народу.

Із перших днів гостро-збройної широкомасштабної фази війни розпочалося й активне протистояння ворогу в інформаційному просторі.

Паралельно із явищем думскролінгу (акт споживання великої кількості негативних новин в інтернеті за короткий проміжок часу, у ситуації українців – безупинний моніторинг новин з поля бою та воєнних планів ворога), зароджувалося стихійне та моментальне рефлексування про події війни у вигляді полісеміотичних повідомлень – інтернет-мемів. Такі мемотворчі течії можна розглядати, щонайменше, із двох мотивацій – 1) мему як прагнення засвідчити ключові події війни та 2) індивідуальна потреба у самовираженні й прожитті нового гостро-емоційного досвіду (психотерапевтична функція мемів). Будь-яка війна супроводжується травматичним досвідом, який стосується цілої нації. За законами психології, пропрацювання травматичного досвіду є еволюційно закладеним для виживання цієї ж нації. Отже, мему відіграють роль культурно-ментальної спадщини спротиву та захисного механізму для прожиття реалій воєнного часу. Із погляду психолінгвістики, мем є феноменом рефлексії українців про війну, тому загальноціннісне значення таких мовних креолізованих одиниць інфопростору визначається як:

- 1) спосіб підтримки психоемоційної стабільності та бойового духу народу під час спротиву ворожій навалі,
- 2) протидія інфоатакам ворога та дезінформації (що також визначає інтернет-мему як ефективний інструмент інформаційної війни).

Мему істотно відображають настрої громадян України, їхні страхи, побоювання та бажання у цій війні, оцінку діяльності тих чи інших персоналій війни, а саме Президента України, його політичного кола, Головнокомандувача ЗСУ Валерія Залужного та інших.

Центр міської історії Центрально-Східної Європи, який займається архівацією мемів як досвіду проживання війни війни, стверджує, що «колективний досвід спільного проговорення жахів має терапевтичну функцію – промовляння чи записування, малювання чи озвучення – усе це допомагає полегшити травму сьогодення».

Практика жартувати, сміятися й насміхатися через меми — це спосіб протидії російській пропаганді, аде через жартівливе трактування нівелюється вплив пропагандистських меседжів. Висміювання противника у цивільному полі є додатковою тактикою опору.

Одним із ключових елементів творення мемів постає гумор та інші види комічного, а саме іронія, сарказм, сатира, так званий «чорний гумор». Найчастішими прийомами створення комічного слугують мовна гра та абсурдність, оксиморон.

Саме рефлексія гумором є одним із найефективнішим способом вивільнення накопичених переживань та стабілізацією психоемоційного стану людини. Отже, мем функційно виконує психотерапевтичну дію.

У процесі сприйняття мему відбувається «багатовекторна гра» зі смислами меседжу. Як вважають О. П. Поліщук, М. В. Слюсар, саме з цієї причини людині принципово важливим є необхідність поділитися інформацією та своїм інтелектуальним і чуттєвим станами з іншими людьми [17, с. 84].

Висновки до першого розділу

В умовах інтенсифікації інформаційно-комунікативної сфери життя, пов'язаної з еволюцією інформаційного суспільства, сформувався унікальний технологічно-медійний культурний універсум – інтернет-простір.

У цьому віртуальному часопросторі існують свої засоби комунікації і, відповідно, лише лінгвальні засоби уже не покривають комунікативні потреби користувачів інтернету. А тому мова інтернет-спілкування характеризується полікодовістю. Об'єктивна реальність інтерпретується через семіотично ускладнені, здебільшого лінгвовізуальні (креолізовані) коди, які мають у стисnutій формі глибокий контекст для розшифрування та трактування.

Інтернет-мем відповідає основним характеристикам креолізованого тексту. Ми пропонуємо таке визначення інтернет-мема як креолізованого тексту: інтернет-мем – це соціокультурний комунікативний мультикод інтернет-простору.

Деякі зразки інтернет-мемів за характеристиками схожі на фразеологізми, які, як відомо, складають шар лінгвокультуремного матеріалу. Особливою ознакою новітніх мемів-фразем є їхня психотерапевтична функція у момент стихійного створення. Мемотворчість та мемопродукування у воєнний час покривають соціопсихологічну потребу людини у взаємобміні індивідуальною та суспільною думкою про екстримально емоційні події національного масштабу.

Емоційно ємні сполучення текстового та візуального матеріалів у форматі афоризмів, крилатих висловів, патріотичних гасел слугують не лише як «народна мудрість», а і як «народна самопсихотерапія» в умовах війни.

РОЗДІЛ III

ЛІНГВОКРЕАТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-МЕМІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1. Семантична типологія лінгвокреативних мемних одиниць

Українські меми визвольної війни розповідають цілі історії та фіксують в собі головні події хроніки цього протистояння. У медіасфері меми війни називають літописом української відсічі ворогу. Проаналізувавши головні меми, створені за рік воєнного протистояння України росії, що активно фігурують в українських медіаресурсах та отримують схвальний відклик від українців у формі поширення наявних та модифікації оригіналів на новий лад, ми можемо виокремити глобальні інтернет-меми, які вміщують у себе цілі історії-концепти української визвольної війни за період від лютого 2022 ро лютого 2023 року.

Варто зазначити, що у цьому дослідженні ми не можемо охопити абсолютно усі знакові одиниці мемотворчості українців, адже це колосальні обсяги зразків лінгвокреативного потенцілу українців в інтернет-просторі, і також ми не в змозі проаналізувати хоча б переважну більшість концептуальних мемів, які вийшли на глобальний рівень на противагу тим мемам, які лише відбули своє короткочасне існування на побутовому та інтимно-побутовому рівні інтернет-комунікації.

Серед нових мемів-концептів для аналізу ми виокремлюємо такі:

1) меми-персоналії (герої); 2) меми про зброю; 3) меми про українське волонтерство; 4) аграрні меми; 5) меми-локації; 6) музичні меми; 7) мемні мовні неологізми та неофразеологізми.

1. МЕМИ-ПЕРСОНАЛІЇ

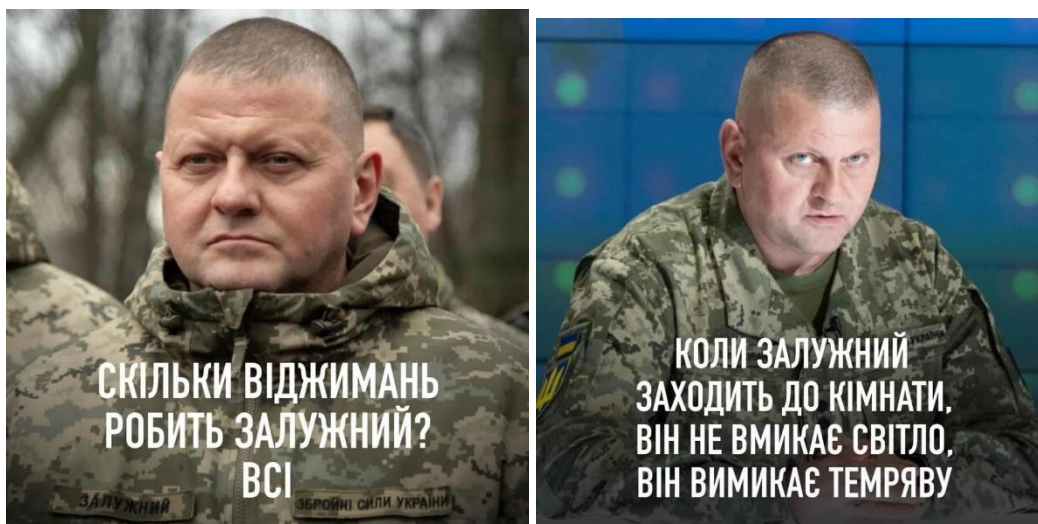
Мемні персоналії є зразками романтизації українських військовослужбовців, українського війська – ЗСУ, та прояв шани їхнім подвигам у формі лінгвокреативного продукування мемів. А також це засвідчення прихильності у широкому інформаційному просторі, доступному

для всіх, знаковим особам та лідерам, які ведуть українську державу до перемоги. Серед цієї групи мемів зустрічаються також узагальнені збірні образи, як-от Привид Києва, якого спочатку українці та світова спільнота вважала конкретною особистістю – пілотом-асом Повітряних сил ЗСУ. А також унікальною персоналією українсько-російської війни є бойова собака-сапер Пес Патрон, який особливу увагу отримує від дитячої аудиторії.

Серед персоналій-героїв ми проаналізуємо кілька основних та найбільш впізнаваних, які вийшли за межі українського інтернет-простору та набули світового визнання.

Герої:

ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧ ЗСУ ГЕНЕРАЛ ВАЛЕРІЙ ЗАЛУЖНИЙ

Валерій Залужний став для українців втіленням коцепту незламності, сили (мем про відтискання, які зможе зробити Залужний (відповідь «Усі»), містить прийом гіперболізації, що вказує про віру українців в абсолютну силу Головнокомандувача, як внутрішню (силу характеру), так і зовнішню (фізичну)) та високої людської гідності («вимикати темряву» у значенні «боротися зі злом»). Той факт, що саме Валерій Залужний очолює українське військо, допомагає українцям вірити у перемогу над ворогом, адже Генерал Залужний є високоосвіченим професійним і до того ж природженим військовим, що підтверджує на практиці своїми стратегічними діями, спрямованими на перемогу України в російсько-українській війні. Генерал є

чесною людиною та щирим патріотом свого народу, у житті він проявляє себе близьким до народу та не страждає на «зіркову хворобу». Саме ці характеристики його як «дійової особи» протистояння російській війсьній агресії приваблюють великі маси українців. Українці активно діляться своїми враження від діяльності Головнокомандувача, демонструючи народну підтримку та беззаперечну віру в перемогу України.

Також цікаві вищенаведені зразки інтернет-мемів. Другий мем, де Валерій Залужний тримає великодню писанку з надписом «ЗСУ», а антигерой цієї війни Володимир Путін притискає руку до окривавленого лоба, створений за мотивом великодньої традиції українського народу, а саме гри-звичаю. За українською традицією, ранок Великодня розпочинають із «битви» крашанками. Цей побутовий «обряд» символізує боротьбу добра зі злом. Найміцніше яйце, яке «побило» всі інші, українці вважали за оберіг в родині.

Така модифікація українського звичаю у мемі, де зображені герой та антигерой українського народу, говорить сама за себе: для українців сили Добра представляє Залужний, а від сторони Зла постає Путін. Перемога очевидна.

Наступний мем – зразок креолізованого мему: тут вміщена інтертекстуальність, адже первинно фраза звучала «Буде тобі, враже, так, як відьма скаже». Це фраза з пісні рівненського гурту «Енджі Крейда», виконавиця якої розповіла про війсьній бекграунд твору [20]. Ідея пісні з'явилася під час перебування у погребі в селі, де вона ховалася з мамою від

повітряних атак ворога. Нині ж у мережі популярності набув і новий аудіотрек «Буде тобі, враже, як Залужний скаже», випущений українським гуртом The Borsch. Тому цей мем-артефакт також можна і віднести до категорії музичних мемів.

Цікавий та привабливий прийом мовної гри спостерігається у мемах про Ізюм та Балаклію, де креолізований мем із використанням селфі Залужного з дружиною, розповідає про події успішного контрнаступу ЗСУ на Харківському напрямку оборони. Дружина нібито говорить чоловікові про побутове завдання, зайти у бакалію (за визначенням Вікіпедії, бакалія — крамниця або відділи, що торгують хлібопродуктами, сіллю, цукром, чаєм, прянощами тощо; а також самі ці продукти) взяти ізюм. Гумористичний ефект справляє приховане значення такого прохання дружини до Генерала. Валерій відповідає, як прийнято в армії, повторюючи команду, але вже використовуючи географічну назву Балаклія (місто Ізюмського району на Харківщині). На мемі праворуч схожа сюжетна історія, пов'язана з деокупацією інших регіонів України, а саме Кримського півострова. Тут додатковим прийомом кодування смислу у мемі виступає фрукт, який асоціюється з українським півостровом, – персик. Подібні меми, де також фігурує постать Генерала Залужного, є про метілопольську черешню та херсонські кавуни, що стали своєрідними символами-артефактами, на зразок концептів верби та калини.

У коментарях під добіркою мемів про Залужного від інформаційного агентства «Букви» [2.2] можна знайти авторські меми українських користувачів соцмереж: *Сонце носить Залужнозахисні окуляри; Мертве море стало мертвим після того, як зачепило Залужного; Це Залужний визначає ціну біткоїна на завтра; Ношені сорочки Залужного складають третій секретний шар танкової броні; У супермена є піжама із Залужним; Одного разу Залужного вкусила отруйна змія, і через два дні тяжких страждань... змія померла та інші.* Деякі з них вкодовують у себе інтернаціональні поняття та реалії, такі як біткоїн або Мертве море (тобто, ці поняття знайомі людям з різних країн світу), але всі вони мають спільне семантичне навантаження, а саме характеризують силу Генерала Залужного через різні метафоричні засоби.

СТЕПАН БАНДЕРА

Під кінець першого місяця війни мережу захопила ще одна прецедентна ситуація, пов'язана з постаттю Степана Бандери – української історичної фігури та національного героя, очільника націоналістичного руху України Другої світової війни. Його образ актуалізувався під час нинішньої війни і став цілим міфом. Абсурдна заява глави Чечні Рамзана Кадирова, який назвав покійного політичного діяча Степана Бандеру «головним ворогом російського народу» та запевнив, що кадирівці «зовсім скоро розправляться з ним та його послідовниками», спровокувала нову хвилю жартів та висміювання ворога. Неофіційний гімн бандерівців «Батько наш Бандера, України мати» став іконічним під час повномасштабного війни.

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ВОЛОДИМИР ЗЕЛЕНСЬКИЙ

Образ Володимира Зеленського в уяві українців пройшов шлях кардинальної трансформації за час активної бойової фази війни. Його президентська публічна риторика влучна та прониклива. Фразами-мемами стали його вітання на початку звернень та промов до українців «*Великий народі великої країни!*» та «*Бажаю здоров'я, шановні українці!*». У першому варіанті спостерігаємо урочистий стиль, шанобливе ставлення до свого народу, з яким президент разом проживає усі карколомні події війни, а також звертання дає чітко зрозуміти, як глава української держави позиціонує Україну та українців у світі – з промов президента Зеленського створюють хроніки російсько-української війни на світовому книжковому рівні. Із другого типу звернення українці зробили мем, що завдяки таким побажанням президента перестали хворіти.

Афоризми Зеленського еволюціонували від «*Слуга народу*» (імідж передвиборчої кампанії), «*Хто я?*» (фрагмент із новорічного привітання) та до «*I need ammo, not a ride*» (*Мені потрібна зброя, а не евакуація*). Ці слова стали символом спротиву українців та їхньої стійкості духу у відбитті російської агресії. Авторитетні видання світу символічно підкреслюють героїзм та

витривалість української нації, зображуючи на своїх обкладинках очільника української держави. У новому контексті по-новому зазвучали слова «*Життя переможе смерть, а світ – темряву*». Цей афоризм із застосуванням імпліфікації через проєкцію Володимира Зеленського звертає увагу світової аудиторії до ролей України та росії у воєнному-ціннісному протистоянні.

Більш побутового характеру мемом для українців став епізод із інтерв'ю Володимира та Олени Зеленських для CNN, де президент розповідав, як живе його сім'я під час війни, а саме дружина з дітьми вимушені жити окремо з огляду на безпекові умови, і ніхто не готує йому сніданки. Саме ця фраза у контексті викликала бурхливу реакцію користувачів соцмереж, що породило велику кількість жартів. Одна з тем, яку «обіграли» мемовтворці – це роль дружини в сім'ї, а саме традиційна поважна роль господині та рівноправ'я з чоловіком. Тобто будь-яке нарікання у бік дружини «грозить» чоловікові невтішними наслідками.

А також інша лінія мемотворення – це індивідуальна інтерпретація курйозної обставини. Здивування та легке обурення, що відображає міміка Олени Зеленської, підходить для різних життєвих ситуацій, як-от коли школяр згадує про творче домашнє завдання, що вимагає більше часу та зусиль на підготовку, аж наприкінці дня, чим ускладнює батькам можливість допомогти йому.

Наступний мем яскраво ілюструє волонтерський потенціал українців, їхню активну участь у волонтерській підтримці країни, що захищає себе від загарбника.

БОРИС ДЖОНСОНЮК

Як повідомляє видання Elle [34], «прем'єр-міністра Великої Британії Бориса Джонсона за його внесок у захист прав і свобод українців і боротьбу за незалежність України посвятили у козаки та нарекли його Борисом Чуприною». Таке рішення прийняла козацька громада чернігівського військового храму Св. Катерини та Вільного козацтва. На художньому полотні цю подію знаково зафіксували митці Дарія Добрякова та Юрій Кутілов. Сюжет картини перегукується з відомим сюжетом народного українського живопису «Козак Мамай». Другий екземпляр полотна направлений у Лондон разом із грамотами, що демонструє міжнародну концептуальну комунікацію.

З цієї нагоди Борис Джонсон змінив свою англійську форму прізвища на українську, із традиційною українською флексією – ук. Це символічне зближення з народом України, продемонстроване світовій спільноті через соцмережі, допомагає пану Борису позиціонувати себе прихильником України та амбасадором її перемоги над росією.

Цей мем – приклад транснаціонального розвитку концепту козаччини та неперервної козацької традиції як унікального світового явища, носіями якого є представники українського народу і засвідчує дружбу між державами.

Із Борисом Джонсоном пов'язаний ще один мем: про розбомблений будинок у Бородянці і шафку з півником, що вціліли та нині є символами стійкості українського народу.

На офіційній сторінці Володимира Зеленського в Instagram задокументована подія: «Прогулянка центром Києва разом із Борисом Джонсоном та несподіваний, але дуже символічний подарунок від художниці з Харкова. Глиняні півники, копія тих, що були на відомому фото із зруйнованої Бородянки. Вони стали символом стійкості українського народу. Віримо, що це добрий знак. Переможемо!» [34].

Як стверджує етнографиня, цей глиняний півник – яскравий зразок васильківської майоліки. Васильків на Київщині був центром гончарства ще у XVIII столітті. 1934 року тут запрацював майоліковий завод. За її словами, В українській культурі півник – провісник Сонця. Він промовляє: «Поборена темрява, починається новий день». Натомість у росіян півень – символ пожежі [34].

ПРИВИД КИЄВА

Героїчні українські льотчики-винищувачі увійшли в українську національну міфологію та потрапили в культурний простір інших країн, зокрема в Японії випустили комікс про Привида Києва.

Привид Києва — це супергерой-легенда, збірний образ пілотів 40-ї бригади тактичної авіації Повітряних Сил, які захищають небо столиці. Цікаво засвідчена взаємодія мему з поетичним твором Ліни Костенко «Крила». Це один із найвідоміших та найулюбленіших віршів шістдесятниці. Художній мотив поезії полягає у ствердженні того, що окриленість людині дарують її внутрішні духовні якості, які й підносять її до висот моралі та особистого щастя. У випадку з Привидом Києва – це самовідданість справі, доблесне служіння народу, жертвний захист українців від воєнних повітряних загроз.

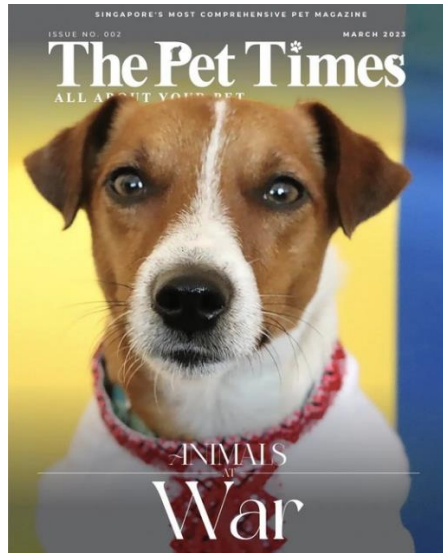

ПЕС ПАТРОН

Бойових собак українці називають пухнастим батальйоном. Вони теж допомагають у боротьбі з російським агресором: беруть участь у розмінуванні, патрулюють вулиці, виявляють ДРГ, боронять блокпости, евакуюють людей з гарячих точок, їх на медіарівні залучають до волонтерської діяльності та зборів гуманітарної допомоги.

Український собака-мем – національний улюбленець пес з Чернігова допомагає команді ДСНС очищати українські землі від вибухонебезпечних предметів. Він здобув популярність як собака-сапер, собака-чемпіон в розмінуванні, талісман саперів. Ілюстратори присвячують йому свої малюнки, а бренди створюють мерчі із його фото, спрямовуючи прибуток від продажу ЗСУ. Пес із ДСНС має сторінку в інстаграмі та нагороджений Президентом України орденом «За службу». Також його фігуру задіюють в просвітницьких роликах для дітей на тему поводження зі знайденими вибухонебезпечними предметами. Про Песа Патрона також є пісня, яку випустив гурт KARTA SVITU.

Пес Патрон входить до переліку персоналій війни, фото яких помістили на світові журнали й часописи. Він прикрасив собою одне з найвпливовіших зоовидань Азії – сінгапурський журнал The Pet Times. Матеріал про нього має підзаголовок «Тварини на війні», авторка статті – українка Марія Щедрина, яка мешкає у Сінгапурі. Меми з Песом Патроном говорять про те, що «чотирилапі друзі» українців підтримують їх у цій боротьбі проти ворога. Пес Патрон не єдиний медійний персонаж із пухнастого батальйону. Превентивні заходи із пошуку вибухівки та зброї в метро допомагає проводити вівчарка малінуа Кейт, пошуково-рятувальна такса Кріс допомагає шукати постраждалих у техногенних завалах, собака-захисниця Лорі допомагає ТрО на Рівненщині.

Ілюстрація: @a.nikin.art

ЗСУ

«Вірю в ЗСУ» – у такій формі українці висловлюють шану, вдячність і підтримку всім, хто захищає країну від окупантів на лініях оборони.

Для українців віра в свою армію дала поштовх породити новий мем – «ЗСУ як нова релігія». Вони наші українські супергерої, втілення воєнної міці держиви (як бачимо на прикладі мему з графічною грою, де з літер аббревіатури художник створив герб України – один з головних державних символів. Тож тепер у символіці українського гербу, окрім концепту волі, закодований концепт мужності української армії). Також поширена в інтернет-просторі колокація «ЗСУ-котики» – форма ласкавого звернення до українських військовиків.

2. МЕМИ ПРО ЗБРОЮ

Як зазначає дослідницька група Texty.org, за результатами їхнього контент-аналізу українського простору соцмереж, жартувати найбільше українські користувачі інтернету обирали про «Хаймарси», «Джавеліни», лендліз, «Байрактари» та «куріння там, де не треба» [40].

«Свята Джавеліна» (Saint Javelin) – мем-концепт канадського маркетолога Крістіана Бориса. У самому мемі зображена стилізована Мадонна, яка тримає в руках протитанкову зброю широко відому як «Джавелін». За художньою традицією православної ікони, Богородиця тримає на руках немовля Ісуса. У мемі цей сюжет модифікували – на зображенні вона тримає протитанкову зброю. Гумор мему полягає у перевертленні святої фігури в традиційному одязі на святу, що несе військову службу, знищуючи російські танки за допомогою сучасної протитанкової зброї. Зображена зброя є протитанковим комплексом FGM-148 Javelin виробництва США, яка була передана у великій кількості та активно використовується в Україні проти російської бронетехніки.

У мемі Мадонна змінює своє ім'я на «Джавеліну» – форму жіночого роду назви зброї, яку тримає в руках. Ця мовно-символічна трансформація слугує основою мему. Темно-зелена сукня Святої Джавеліни замість традиційного одягу нагадує військовий однострій. Німб змінений на синьо-жовтий, щоб символізувати Україну. Мем завоював популярність настільки, що став визнаним символом українського опору та приєднався до інших популярних в інтернеті проукраїнських мемів опору [41].

Після 24 лютого мем став вірусним, а журналіст Крістіан Борис перетворив його на спосіб збору пожертв для України, завдяки продажу мерчу.

«Байрактар»

Турецькі ударні безпілотники «Байрактар» стали народним «хітом». Свою назву безпілотник отримав на честь засновника компанії Baykar (яка займається виготовленням розвідувально-ударних дронів) – Оздеміра Байрактара. У перекладі з турецької означає «прапорonosець». Тут також для фонові інформації важливо знати про волонтерську кампанію, організовану шоуменом та волонетром Сергієм Притулою і блогером Ігорем Лаченом, яка переросла у національний волонтерський рух під назвою «Народний байрактар». Збір коштів на 4 байрактари для ЗСУ став сенсаційною подією. Українці зібрали потрібну суму раніше зазначеного речення і своєю консолідованістю вразили світову спільноту. Ці байрактари турецька компанія передала українському народові безкоштовно, тому гроші перенаправили на купівлю супутника для військових цілей. У мемі використано сюжетні елементи з турецького серіалу, який успішно транслювався на українському телебаченні та сформував коло своїх прихильників – «Роксолана». Шаблон мему доволі популярний, його застосовують до різного роду подій, пов'язаних зі знищення ворога.

В одному з мемів бачимо модифікацію відомих поетичних рядків Тараса Шевченка «Світає, / Край неба палає, / Соловейко в темнім гаї / Сонце зустрічає». Тут відсил до поезії Тараса Шевченка має додаткове значення – українці звертаюся до джерела його творчості у час боротьби. Концепт національної ідеї Кобзаря ліг в основу боротьби сучасного покоління українців.

Популярними в мемах є інші прецедентні рядки, як-от крилатий вислів із поезії М. П. Старицького «Виклик» (1870) «Ніч яка, господи! Місячна, зоряна: ясно, хоч голки збирай». Вірш поклав на музику відомий український композитор Микола Лисенко. Відтоді вона стала улюбленою народною піснею. Вона передає стан замилювання й залюбування красою природи та кохання. У випадку ж з мемом – українцям «любо» спостерігати, як військо

ЗСУ вичищає ворожу нечисть з рідної землі, що й справляє гумористичний ефект.

Прикладами застосування мовної гри з комічною метою у креолізованих мемах є слова *арттерапія* («арта» скорочення від «артилерія» та «арт» запозичення на позначення слова «мистецтво»). За Вікіпедією, арттерапія — це вид психотерапії та психологічної корекції, заснований на мистецтві та творчості. Військовослужбовці ЗСУ проводять ворогу натомість свою «військову терапію».

«Верба»

Традиційне вітання на свято християнського календарного циклу *«Не я б'ю – верба б'є. Віднині за тиждень Великдень»* зазнало прихованої трансформації у передвеликодній час, коли розгорталися воєнні дії на території України. Згідно з повідомленням Збройних сил України у відеоролику на своєму ютуб-каналі, для окупантів ЗСУ має особливу «Вербу» – українську реактивну систему залпового вогню (РСЗВ) «Верба». Влучна та дотепна мовна гра заслуговує уваги.

3. МЕМИ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ВОЛОНТЕРСТВО

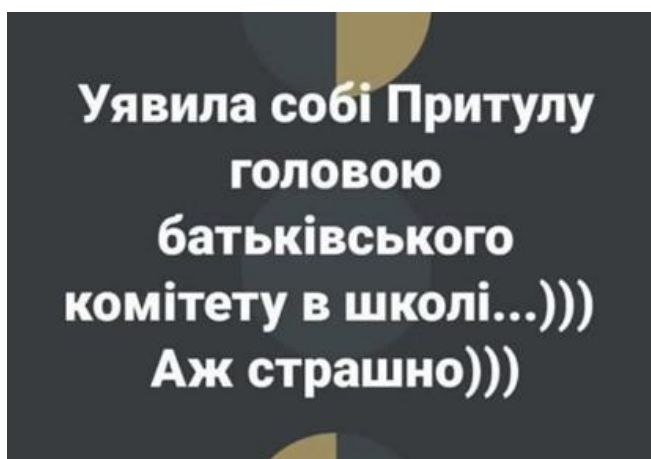
Головними постатями цього пласту мемів є Сергій Притула, Тарас Чмут, українські волонтери та українці, які донатять на ЗСУ. Волонтерський рух України породив моментальну реакцію мови на події – з'явилися нові лексеми «донатити» (від англ. – to donate (донейт) – жертвувати, пожертва – donation (донейшн) у значенні «віддавати певну суму коштів на благодійність») та аксіома-мем «не існує малого донату», адже великі грошові збори часто закриваються малими сумами, які надсилає велика кількість людей.

Притула та його авторський афоризм «Цей день настав», яким волонтер звертався до українців, оголошуючи нові збори на закупівлю зброї військовим, проєкт «народний байрактар», що розвинувся у збір на народний супутник – стали приводами для генерації навколовоєнних мемів волонтерської тематики.

Також свій важливий внесок у формування української культури волонтерства відіграв військовий аналітик, учасник війни й голова фонду «Повернись живим» Тарас Чмут та його впізнавана фраза-мем «Шо по русні? Русні ...»

Привертає увагу мем з літературним сюжетом повісті Микола Гоголя «Ніч перед Різдвом». На мемі зображений епізод (з екранізованої повісті) Оксани та закоханого в нею Вакули, яка каже йому, що вийде заміж за хлопця, якщо той принесе їй черевички, «які носить цариця». Комічний ефект справляє осучаснене порівняння, яке виголошує Оксана «*Вакула, ти що Притула?*». Тут образ Притули-волонтера українці вимальовують в абсолютній успішності, це волонтер, який обов'язковим чином і за будь-яких умов реалізує визначену ціль.

4. АГРАРНІ МЕМИ

Українські аграрії та фермери використовували усі можливі варіанти спротиву окупантам: від вербального до фізичного (ображали окупантів, перегороджували дороги деревами, знищували чи передавали армії паливо, щоб не дісталось ворогу). Вони є сучасним воєнним втіленням головної риси національного характеру українського народу — хазяйновитості. «*У хазяйстві може знадобитися все*» — це господарське гасло пояснює поведінку фермерів та трактористів в умовах війни: селяни забирають російські танки, БТри, «Гради», міномети, кулемети та інше окупантське «добро». Ці дії відомі і в соціальних мережах, а тому світ прозвав українських фермерів неофіційно п'ятою за озброєнням армією.

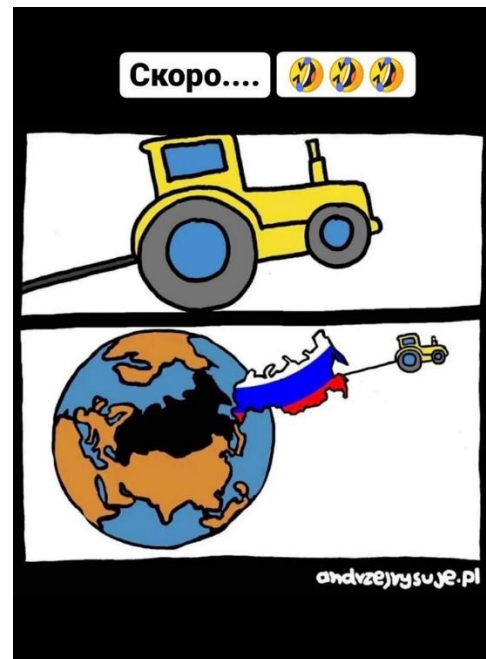
Лінгвісти Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України дали визначення неофразеологізму «тракторні війська» – підрозділ, що збирає полишену на полі бою російську техніку й передає її на озброєння українській армії.

«Тракторні війська» — це мем (підвид неофразема), що символізує силу народного спротиву російській окупації [10].

Інший випадок-мем пов'язаний із нацменшино ромів в Україні. Українські інтернет-користувачі кумедно інтерпретували допомогу українських ромів війську ЗСУ.

З перших днів великої війни у соцмережах з'являлись повідомлення про нібито вкрадені місцевими селянами танки і бойові машини загарбників. Один з таких випадків стався 27 лютого 2022 року біля села Любимівки Херсонської області. У мережі з'явилося коротке відео, де український трактор тягне дорогою порожній російський БТР. Існує версія, що це були українські роми.

Кроскультурний мемо-флешбом відбувся у квітні, коли росія нібито почала переміщати війська до кордонів із Фінляндією через намір держави вступити до НАТО. Натомість фіни відреагували жартом про стягування зі свого боку тракторів. В Амстердамі нідерландський вуличний художник NILS присвятив «Тракторним військам» графіті.

*Як цигани танк крали
Ілюстрація: aztecanimation*

ЗНО з історії України 2050:

1. Під час війни в 2022 році, хто НЕ вкрав танк?

а) Роми	б) Гопники
в) Тракторист	г) Бабця Надя

Як відомо, Україна століттями продовжує традицію аграрної держави, а тому мемтворці зайнялися генеруванням ідей, що робити з територією росії після перемоги. Наводимо мем, де «під буряки» відводять територію росію. Схожих імітацій з різними ідеями у мережі можна знайти велику кульку.

Зокрема, автори проєкту «Аграрний десант» зібрали безліч мемів фермерської та аграрної тематики, починаючи з дати вторгнення загарбника 24 лютого.

5. МЕМИ-ЛОКАЦІЇ

Чорнобаївка

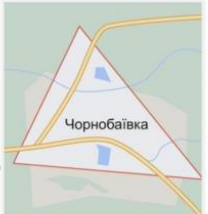
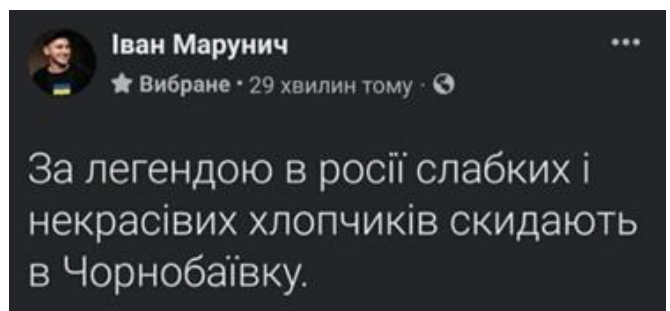
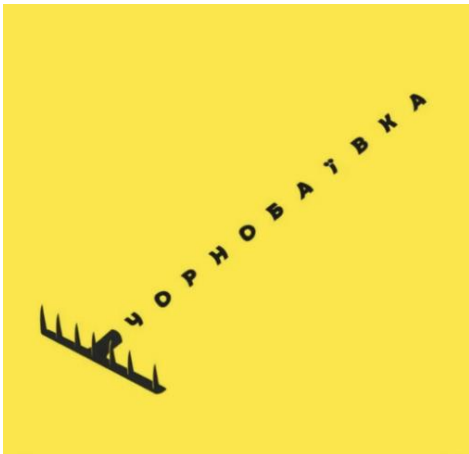
Найвідоміший український навколовоєнний мем-локація – Чорнобаївка є втіленням містичного пункту, у якому російські окупанти раз за разом зазнають поразки. Українців дивує той факт, що військове керівництво недоцільно розподіляє стратегічні сили і відправляє своїх військових у місце поразки, яка стала регулярною. Концепт Аеродрому поблизу Чорнобаївки пояснюється як сучасна легенда – символічне місце розгрому окупанта – звідси і зародилася фраза мем «Побачити Чорнобаївку і вмерти».

Чорнобаївка

Чорнобаївка — це український бермудський трикутник. Саме тут ЗСУ розмістили чарівний портал у пекло для рашистів. Місце скупчення хороших росіян. Майбутня столиця НАТО, ЄС, Землі та Галактики.

Ось так би виглядала антологія «Гаррі Поттера» за українськими мотивами, ну думку українських мемомтворців:

Khatsanovsky @khatsanovsky · 1 год

1. **Чорнобаївка** і філософський камінь.
2. **Чорнобаївка** і Таємна кімната.
3. **Чорнобаївка** і в'язень Азкабану.
4. **Чорнобаївка** і Кубок вогню.
5. **Чорнобаївка** і Орден Фенікса.
6. **Чорнобаївка** і Принц-напівкровка.
7. **Чорнобаївка** і Дари Смерті.

22

194

1 293

Конотопська відьма

У Конотопі на Сумщині окупантам довелося познайомитися із поняттям українського відьмацтва. Українці дотепно обіграли мотиви «Конотопської відьми» Миколи Гоголя та боротьбу з окупантами. На мемі з відьмами бачимо відсил до ще одного мема-фрази «Закрити небо над Україною», що означає повну демілітаризацію неба над Україною, якої вимагав український народ як підтримку від НАТО. Цей мем є дійсно знаковим для українців, адже породив цілий флешмоб-заклик до НАТО з метою надати українцям порятунку від повітряних військових небезпек, які ЗСУ не в силах контролювати. Тож мем з українськими відьмами створений на прецедентній ситуації, пов'язаній з НАТО.

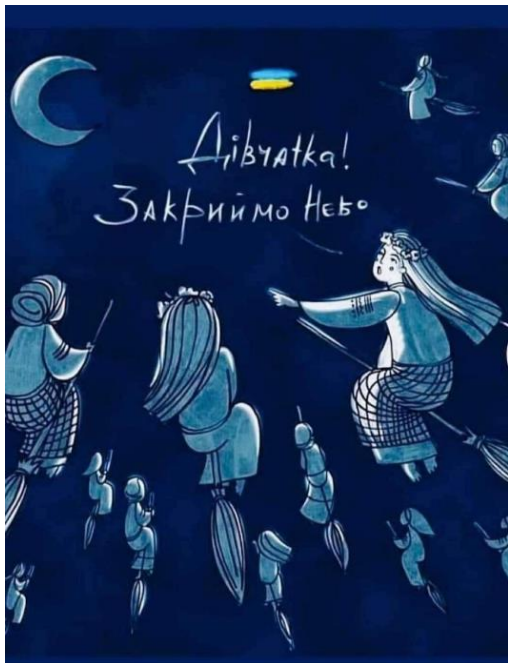
**КОНОТОПСЬКІ ВІДЬМИ
ПРАЦЮЮТЬ**

**Конотопська відьма
гарантує!**

Більше не встане!

6. МУЗИЧНІ МЕМИ

«Ой у лузі червона калина»

Кожна українська революція сучасності мала свою головну символічну пісню: Помаранчева революція асоціюється із аудіотреком Гринджолів «Разом нас багато, нас не подолати», Революція Гідності – з піснею «Пливе кача». «Червону калину» неофіційно називають «гімном» війни.

Історична основа: за розвідкою українського історика Володимира В'ятровича, ця народна українська пісня єднає нас із предками крізь століття, адже бере свій початок у добі козаччини 17-го століття, оформили у запис її в 19 столітті, яке іменувалося епохою національного відродження, а музично обробленою пісня стала у роки революції початку 20 століття. Сучасним українцям «Червона калина» більше відома як пісня січових стрільців [11].

У час повномасштабної війни вона стала актуальною після її виконання Андрієм Хливнюком, фронтменом гурту «Бумбокс» на Софійській площі. Відтоді гурт зайнявся реалізацією ідеї спільного виконання музичної композиції разом з Pink Floyd. Ця подія була особлива ще й тим, що на знак підтримки українців гурт зібрався вперше за 28 років саме для того, щоб

записати пісню «Hey, Hey, Rise Up!». Кошти від синглу направили на гуманітарну допомогу українцям, які постраждали від війни.

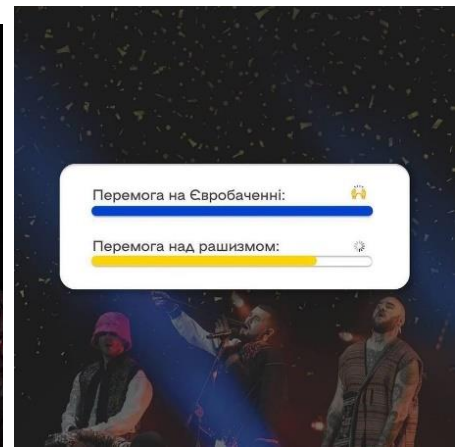
Реакція масової культури на цю подію – створення нової групи мемів.

Семантика мему «Ой у лузі червона калина»: пісня, яка мимовільно запам'ятовується; неформальний гімн боротьби за незалежність в російсько-українській війні.

Стефанія

Пісня «Стефанія» стала піснею-мемом і її називають другим гімном війни. Український гурт Kalush Orchestra презентували пісню в лютому для Нацвідбору на «Євробачення-2022». Зі «Стефанією» гурт переміг на міжнародному пісенному конкурсі у травні в Італії. Після виступу у фіналі Kalush Orchestra закликав врятувати Маріуполь та «Азовсталь». А тому пісня про маму Стефанію в українських слухачів асоціюється з мамою-Україною [29]. Для українців перемога на культурному фронті стала особливо натхненною подією і вселила віру та зміцнила сподівання про те, що перемога над рашизмом також Україні під силу. Також пісня-мем об'єдналася із мемом про Степана Бандеру «Батько наш бандера, Стефанія – мати».

7. МЕМИ-НЕОЛОГІЗМИ ТА НЕОФРАЗЕОЛОГІЗМИ

Гасла та фрази

СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЯМ СЛАВА!

Гасло «Слава Україні!» можна вважати неологізмом з виду активованих застарілих мовних конструкцій.

Історична основа: як зазначає «Історична правда», це національне гасло було поширене серед українців ще з часів революції 1918–1921 років, а перші свідчення про його використання датуються кінцем XIX століття – гасло «Слава Україні!», а також відповідь «По всій землі слава!» побутували у середовищі харківської української студентської громади. Із середини 1920-х років гасло використовували вихованці ветеран визвольних змагань – українська пластова молодь в Галичині і Волині. Воно звучало і під час Варшавського і Львівського процесів над Степаном Бандерою та його побратимами й посестрами ще з Пласту. Вигукували його і січовики «Карпатської Січі» у боротьбі з угорською армією [12].

Гаслом користувалася і робітнича діаспора українців в США. З 2018 року воно набуло статусу військового вітання у Збройних силах України та в Національній поліції, а під час повномасштабної війни вийшло за межі терміносистеми українських силових структур у широкі маси українців та ввійшло у вжиток світової спільноти, яка підтримує Україну у протистоянні росії.

Обов'язкова відповідь «Героям слава!» з'явилася за Другого великого збору ОУН в 1941 році. Вони ж і зафіксували цю вітальну традицію своєю постановою [12]. Актуалізувалася фраза у час сучасної хвилі національно-визвольних змагань, що розпочалася Революцією гідності на Майдані і триває понині. Семантика гасла демонструє високе почуття патріотизму та шану самовідданим українцям у боротьбі за незалежність.

«РУССКІЙ ВОЄННИЙ КОРАБЛЬ, ІДІ НА...»

Мем визнали словом 2022 року за версією словника сучасної української мови «Мислово». Він вийшов за межі інтернет-дискурсу та потрапив у приспіву пісень, написи на білбордах. Назву «Русській воєнний корабль, іді ...» носить перша марка «Укрпошти» з воєнної серії, запущеної в квітні 2022 року. Українське інтернет-видання про медіа «Детектор медіа» назвали подкаст, що спростовує російську дезінформацію, «Русській фейк, іді на...». Висловлювання також набуло кроскультурного масштабу: у американському Сенаті республіканець Бен Сассе назвав мем «кличем українського опору».

Історична основа: історія мему чітко не відома. У мережі ствердили, що 24 лютого корабель «послав за призначенням», відповідаючи на пропозицію команди ракетного крейсера «Москва» здатися, український військовослужбовець з гарнізону острова Зміїний. Запис-свідчення відповіді українця з'явилась у мережі вже наступного дня. Спочатку повідомляли, що «всі тринадцятеро» українських військових під час атаки росіян загинули, однак згодом з'ясувалося, що їх було значно більше і вони перебувають у полоні. Ім'я автора фрази – Роман Грибов. Морпіха наприкінці березня

звільнили з полону. У травні Прикордонна служба України подала нову інформацію українській спільноті щодо знаменитої події, повідомивши, що автором фрази була інша людина, яку Грибов «прикрив» задля безпеки, адже той залишався у полоні. Ім'я справжнього автора фрази прикордонники досі не озвучили [21].

Семантика фрази демонструє нескореність як національну рису характеру українців.

«ДОБРОГО ВЕЧОРА, МИ З УКРАЇНИ»

Вислів також можна віднести до категорії музичних мемів, оскільки походить він з однойменного аудіотреку діджеїв ProBass і Hardi, записаного ще у жовтні 2021 року. У музичній композиції ці слова промовляє Марко Галаневич із гурту «ДахаБраха».

Згідно з найпопулярнішою версією, фраза набула широкої впізнаваності завдяки голові Миколаївської облдержадміністрації Віталію Кіму, який з початком повномасштабного вторгнення регулярно записував короткі відеозвернення, у яких повідомляв про ситуацію в регіоні та країні в цілому, починаючи кожне звернення з привітання *«Добрий ранок (день, вечір), ми з України»*. Сам голова облдержадміністрації Кім став популярною персоналією воєнного часу, бо приваблював українців умінням зберігати спокій та оптимізм. Далі на мем з Віталієм Кімом наклалася новий ситуативний досвід – у мережі з'явилося його фото із закинутими на стіл ногами в кольорових шкарпетках, і ця харизматична риса допомогла Кіму завоювати ще більше прихильності українців [21].

Мем також увійшов до серії воєнних марок «Укрпошти», де його поєднали з іншим українським мемом часів великої війни — «Тракторними військами».

«Візьміть насіння покладіть сире, щоб хоч соняшники росли, коли ви тут ляжете!»

Ця фраза стала іконічною, адже просуває один із головних меседжів нашого протистояння. Окупат, який прийшов захопити нашу землю, має тут єдиний варіант розгортання подій своєї долі – а саме стати «добрином для української землі». Авторкою висловлювання є жителька Генічеська, що на Херсонщині. А мемом воно стало після того, як цей зафіксований на відеокамеру епізод народного спротиву потрапив на новинний телеграм-канал. Жінка з обуренням виганяла «непроханих гостей» із рідного міста, яке захопили окупанти, промовляючи до них ці слова. Сюжет став базою багатьох інших мемів із соняшниками, які, до прикладу, проростають із знищеної ворожої техніки. Як зазначає новинний ресурс «Генічеськ.City», британський рокгурт Pink Floyd використали у своєму кліпі кадр із відео, щоб висловити підтримку Україні.

Різновид мему: метафорична відповідь-порада ворогу, що стала крилатим висловом.

Семантика: соняшник – символ України та символ життя, поля соняшників – проростають на святій українській землі, де полягли російські окупанти – символ невмирущості України.

Цей вислів у скороченому варіанті *«Покладіть насіння у кишені»* містить у собі показову впевненість українців у смерті загарбників в Україні. Ідею мему розвинули: на Херсонщині росіянам радять класти до кишень кавунові кісточки, а військовим Білорусі, які ще не визначилися, на якій стороні цієї війни вони виступають, — картоплю.

Варто згадати лінгвістично-політичний мем *«А вам же говорили, що не «на Україні», а «в Україну»* (ілюстрація Юрія Журавля), який віщує російським загарбникам смерть, якщо ті придуть завойовувати українські землі. У російському політичному дискурсі вживання колокації «на Україні» (прийменник «на» вказує не на самостійну державу, а на придаток) співвідноситься з ідеологічно-політичним віруванням російської влади про те,

що Україна це частина росії. Український мем допомагає розвінчувати цей міф.

КИЇВ МОСКОВІЮ ПОХРЕСТИВ, КИЇВ І ВІДСПІВАЄ

Фраза свідчить про повернення історичної справедливості та розвінчання російського міфу про «колиску братніх народів». Київоруська держава сформувалася значно раніше за московську державу.

50 грамів чистого
@50grammm

Київ росію похрестив,
Київ росію і відспіває.

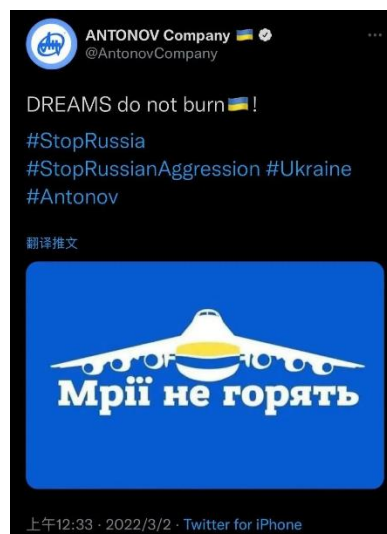
20:51 · 21 лют. 22 · [Twitter for iPhone](#)

328 Ретвітів 7 Твіти з цитатою

МРІЮ НЕ ЗНИЩИТИ

У перші дні війни російські війська обстрілом знищили ангар та спалили найбільший літак світу – українську АН-225 «Мрія». Українці та світ оперативно відгукнулися на подію, зазначивши що *«Літак можна побудувати, а українську мрію не знищити»*. Цей афоризм є ще одним свідченням незламності та міцної віри як національних рис характеру українців.

Меми-неологізми

ПАЛЯНИЦЯ

Мовний пароль, пароль-мем, мем-шиболлет.

Шиболлет – це біблійний образний вираз на для означення характерної мовної особливості, яка дозволяє ідентифікувати групу людей (зокрема, етнічну); своєрідний «мовленнєвий пароль», за яким можна розпізнати, що мова, якою говорить людина, є нерідною для неї.

За Словником української мови [22], шиболет – характерна ознака чого-небудь; таємний пароль, прикмета для упізнання, типова особливість. Українці застосовують мовну «зброю», а саме артикуляційну базу — сукупність артикуляційних навичок мовлення — для ідентифікації ворога.

Лінгвокреативний потенціал українців відображається у широкій підбірці слів-та фраз-паролів для «перевірки на українськість»:

- Слава Україні! (немає відповіді — росня)
 - Слава Ісусу Христу! (навіть інаковіри, атеїсти знають продовження)
 - Скільки днів до неділі? («неделя» російською – «тиждень» українською)
 - паляниця /полуниця — яка ж різниця?
 - Укрзалізниця
 - Як там Луцька / Ужгородська області? (перевірка на географічну обізнаність)
 - Де найближче відділення монобанку? (Монобанк – український віртуальний необанк)
 - Чи дуже вродлива твоя дівчина? (можуть сплутати з російським «уродливий»)
 - Ішов собі селом Пилип: туди телип, сюди телип (у росіян виникнуть складнощі з вимовою звука [и])
 - Що роблять мертві бджоли? (українська приказка «Мертві бджоли не гудуть»)
 - За якої умови не будуть ревіти воли? (натяк на літературний твір української класичної літератури «Хіба ревуть воли, як ясла повні»)
- Також користувачі соцмереж пропонують, щоб потенційним диверсантам пропонували розказати вірш Шевченка чи заспівати гімн України (за матеріалами Лінгвістичного клубу «ЗМовники» при ННІ філології КНУ імені Тараса Шевченка).

Кропивницькі паляниці зі
 смаком полуниці продаються
 у крамниці біля Укрзалізниці.

Коли дивишся, як росіянин намагається вимовити слово "паланиця"

БАНДЕРІВСЬКЕ СМУЗІ

Або узвар Бандери чи узвар по-Бандерівськи – сучасна українізована назва саморобної запалювальної суміші «коктейль Молотова».

Z-ТРОФЕЙ

Пам'ятка, здобуте військово та інше спорядження русні, яке є речовим доказом перемоги.

РУСНЯ ПІД ІЗЮМОМ

Жарт блогера Петра Нека у твіттері, що вислів у контексті війни «русня під Ізюмом» звучить як рецепт від відомого українського шеф-кухаря та популятизатора української кухні в світі Євгена Клопотенка дав поштовх шеф-

кухарю створити рецепт нової страви на честь боям біля міста Ізюм, що на Харківщині. Рецепт опублікував в Instagram зі словами: *«Ворог прийшов під Ізюм. Ворог під Ізюмом і залишиться, але вже в іншому агрегатному стані. ЗСУ смажать як боги. Тому віримо у наших богів і готуємо нову страву перемоги. Символічну. То, знаєте, матеріалізація бажань на певному рівні. Отже, цього разу будемо палити самі розумієте що під ізюмом і продукувати для України чудову бойову енергію»*. Таке засвідчення епізоду з контранаступу на Харківському напрямку ввійшло в наш лінгвокультуремний простір.

КІЄВ ЗА ТРИ ДНЯ

Ця фраза відома всьому світу з боку росії, яка планувала захопити столицю за три дні, розраховуючи на слабкість української армії. Однак цей «амбітний» загарбницький план окупантів ЗСУ обернули нанівець. В українському лексиконі ця фраза слугує синонімом неадекватної оцінки ситуації і краху грандіозних планів.

ОРКОСТАН

Оркостан – країна орків (суфікс «-стан» дає відсилку на авторитарну модель управління державою азійського типу), «орки» – темні створіння та уособлення зла, варварський народ з книги англійського письменника Джона Рональда Толкіна (1892–1973) «Володар кілець», яку успішно екранізували.

«Цей варварський народ підкоряється Темному Володарю і становив основу його збройних сил. Їхнє військо підкорювало не силою, а кількістю. Орки мали крайньо низький інтелект і не звикли жити в комфорті», – пояснювала походження неологізму редакція українського сайту Obozrevatel.

Серед інших глузливих назв російської держави українці масово користуються такими: звеншувальні назви «рашка», «русня», що походять від англійського Russia для росії, а загарбницьку ідеологію кремля називають «рашизм»; «ер-ефія», що походить від заголовних літер аббревіатури на позначення російської держави; «залісся», «болота» «мордор» (країна

темноти). Також мемом-неологізмом є форма «запорєберье» чи «за порєбриком», що застосовується в переносному сенсі зі значенням «за межею нормальності» та має свою історію з відліком від воєнного 2014 року [19].

БАНДЕРОМОБІЛЬ

Бандеромобіль — українська імпровізована бронемашина на базі ГАЗ-66, створена активістами з Ніжина під час війни на сході України. З часом слово стало позначати імпровізовані бронемашини України загалом, а зрештою і озброєні цивільні автівки російсько-української війни, яких напrawdę побоюються окупанти.

У 2021 році підполковник, військовий журналіст Сергій Камінський уклав енциклопедію «Народні панцерники» про незвичайні авто українських військових, до якої увійшов і «Бандеромобіль» [47].

Фразеологія російсько-української війни

Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України наводить такі неофрази, взяті зі спільного інфопростору українців, та пропонує свої визначення [10]:

ПОСЛАТИ ЗА РОСІЙСЬКИМ КОРАБЛЕМ – прогнати загарбників з України, а в побуті – просто послати.

ПОБАЧИТИ УКРАЇНУ Й ПОМЕРТИ – сумний фінал, який очікує на рашистських зайд в Україні.

ЕКОНОМІЧНА СПЕЦОПЕРАЦІЯ — (жарт.) фінансово-економічні санкції, накладені на російську федерацію за розв’язання війни проти України.

ЗАГАЛЬНА МОГИЛІЗАЦІЯ — (жарт.) процес цілковитого знищення російських окупантів на теренах України.

Варто зазначити, що крім продукування новітніх фразем, українці активно почали відроджувати первісне значення автентичних фразеологізмів, прислів’їв та приказок. До прикладу «*Моя хата скраю, нічого не знаю*», це видозмінена за радянської доби версія українського фразеологізму козацької

доби *«Моя хата скраю – першим ворога стрічаю»*, який українці відродили для українського інфопростору, борючись з ідеологією окупанта та захищаючи власну національну ідентичність.

2.2. Функційно-прагматична реалізація інтернет-мемів

Явище навколовоєнних інтернет-мемів є важливим з лінгвокультурологічного аспекту, адже відображає динаміку змін настроїв українців та їхні когнітивно-культурні опори у час постійних викликів воєнної реальності.

Спостерігаючи та аналізуючи меми народного спротиву, ми можемо робити висновки про певні події. Ці ж висновки та інтерпретації фіксують історію російсько-української війни. Доцент Університету Джорджа Мейсона, спеціаліст з публічної історії, історичної наратології та медіакомунікацій, експерт Kyiv School of Economics Антон Лягуша у розмові з «Суспільне Культура» зазначив, що меми прогресують у своїй значимості та актуальності, тому що вони є «антропологічним дзеркалом суспільства». За його словами, «меми моментально реагують на потреби або на певні виклики». Публічний історик визначає мем як реакцію суспільства на те, що відбувається, а тому це є одиниця культури, яка утворюється «тут і зараз» [25].

Щодо функціональності, то науковець окреслює таку думку: «Мем виконує функції певної комунікативної стратегії, політичної комунікації і реакції на буття «тут і зараз». І в той же час культурно фіксує історію, яка відбувається навколо нас».

Однією з функцій українських мемів є розвінчання російської дезінформації, наративів та міфів. Українці перемагають в інформаційному спротиві на кіберфронті завдяки мемам, які розвінчують міфи-концепти ворога. Як-от, наприклад, міф-концепт про «другу армію світу», якою себе вважало військо росії.

Інтернет-меми динамічно поповнюють українську інтернет-культуру, однак не обмежуються лише віртуальним середовищем. Усе частіше інтернет-меми виходить за рамки мережі: ми бачимо, як різноманітні бренди застосовують впізнавані меми «Русській воєнний корабль...», зображення пса Патрона, Привида Києва у бізнес-індустрії, виготовляючи футболки, сувеніри, книги та комікси, в рекламних кампаніях і таке інше. Така предметна і прикладна візуалізація підкріплює засвоєння мемів-лінгвокультурем в національній свідомості українців.

Висновки до розділу 2

Ми визначили та проаналізували деякі типи-концепти мемів, що з'явилися у період російсько-української війни як явище сучасного інтернет-фольклору: **1) меми-персоналії (герої); 2) меми про зброю; 3) меми про українське волонтерство; 4) аграрні меми; 5) меми-локації; 6) музичні меми; 7) меми-мовні неологізми та неофразеологізми.** Переважна більшість таких одиниць демонструє свою «довговічність», а також розширення меж функціонування поза просторами інтернету. Проаналізовані нами одинці, на нашу думку, поповнюють лінгвокультурний спадок українства. Вони містять в собі закодовану інформацію про ті чи інші події щоденного розгортання російсько-української війни в лаконічній та яскравій експресивній формі.

Їхня основна функція – створювати нову українську міфологію на противагу пропагандистським наративам ворога, за допомогою прийомів комічного спростовувати та нівелювати дезінформацію та російські пропагандистські закиди.

ВИСНОВКИ

Меми стали предметом та об'єктом вивчення у різних гуманітарних науках, зокрема у лінгвістиці досліджують психолінгвістичні аспекти, аналізують прагматику цього інструменту інтернет-спілкування, розглядають меми як неофрази та лінгвокультури інтернет-простору. Загалом мем – це певна концепція, ідея, культурна одиниця, яка вірусним чином розмножується, поширюючись від користувача до користувача.

У своїй стислій полікодовій формі меми доносять ключову інформацію про події, архівують важливі деталі, включаючи у себе національну оцінку подій та явищ. Національно-знакові меми можуть виходити за рамки нації – у вільне світове кроскультурне функціонування, репрезентуючи новітні концепти українського народу.

Інтернет-мем – це явище сучасної кіберкультури. Національне культурне поле в інтернет-просторі становить собою майже не обмежену свободу самовираження, а тому у час актуалізації національної ідентичності та потреби в консолідації українців відбулося відчутне посилення аматорської мережевої творчості. Інтернет є ідеальним середовищем для реплікації мемів, зокрема інтернет-мемів. Українці за допомогою лінгвокультуротворчої практики проявляють себе як креативне суспільство, яке на високому медійному та лінгвокреативному рівні бореться на інформаційному фронті з розпропагандою та її ідеологічними маніпуляціями.

Ми визначили базові типи-концепти мемів, що з'явилися під час російсько-української війни як явище сучасного інтернет-фольклору: **1) мемі-персоналії (герої); 2) меми про зброю; 3) меми про українське волонтерство; 4) аграрні меми; 5) меми-локації; 6) музичні меми; 7) мемі-мовні неологізми та неофразеологізми**

Спільними специфічними ознаками мемів та фольклору є аматорство, анонімність, імпровізаційність, багатофункціональність і синкретизм. Важливу роль відіграє ступінь комічності, можливість численної креативної

видозміни й наповнення мему актуальною для користувачів мережі інформацією та новими контекстами. Більшість популярних мемів стають шаблонами для висловлення власних креативних думок, сентенцій, утворюючи нові твори постфольклорного типу, які постійно поширюються в інтернет-мережі.

Суспільно-державні події потрапляють у медіа-фокус, а своє ставлення громадяни виражають у тій формі, яка викликає резонанс та залучає іншу частину суспільства реагувати і не залишатися байдужими. Меми приваблюють увагу, змушують зацікавитися новиною чи подією, явищем, що дають поштовх до створення імітацій мему, розвиваючи семантичне поле мему-оригінала, демонструють за допомогою засобів гумору позицію активної частини суспільства.

Інтернет-меми стають зразками та джерелом постфольклорної творчості й відповідно лінгвокультурологічної спадщини українців, а самі постфольклорні тексти є засобами міжкультурної комунікації, за допомогою яких висловлюється певна думка українства в межах світового комунікативного середовища.

Щодо перспектив дослідження, то варто взяти до уваги аналіз українських мемів-антигероїв та сформувати цілісний мемо-архів російсько-української війни. Знання антигероїв війни рівномірно важливе зі знанням своїх героїв, адже без відомостей про свого ворога, аналізу воєнних поразок та прорахунків, перемогти та відстояти свої права, цінності і незалежність надалі – неможливо.

1. Список використанні літератури

1. Вінг. Т.О. Інтернет-меми / Т.О Вінг // Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, – Умань, – 2017. С. 1-5
2. Громова Н. С. Специфіка інтерпретації багатокомпонентного креолізованого тексту / Н. С. Громова // Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова. – 2016. – № 2. – С.156–160.
3. Денисюк Ж. З. Меметичність комунікативних практик в умовах розвитку цифрового інформаційного простору. Вісник НАКККіМ. 2021. № 1. С. 13-19.
4. Дзюбіна О. І. Класифікація, структура та функціонування Інтернет-мемів в соціальних мережах Twitter та Facebook / О. І. Дзюбіна // Молодий вчений. - 2016. - № 2. - С. 375-379. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_2_92.
5. Докінз Р. «Егоїстичний ген» 1989 року, пер. Ярослава Лебедевка, 177 с.
6. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови / Єрмоленко С. Я. – К.: Довіра, 1999. – 431 с.
7. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика. Нариси. К. ; Довіра, 2007.— 262 с.
8. Завадська О. В. Феномен креолізованого тексту: актуальна проблема сучасних лінгвістичних досліджень. Лінгвістичні дослідження. 2016. Вип. 43. С. 163–169. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/1354>
9. Іващенко В. Л. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології): монографія / Іващенко В. Л. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. – с.76-82
10. Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. Фразеологія російсько-української війни. Електронний ресурс:

[https://www.facebook.com/inmo.org.ua/posts/pfbid021aoerc6hLrkP3mm4XR6sibonqU28Mhsu7NGFpv9Ax4HzVjoe9kqkTxrN1CaCvspil?_cft__\[0\]=AZVdP0FMBUvqka2s6HaAbnCGmT65Kc3sVUdlLjiXzIBWf3oYevVCYB2yrXjBvLQNVO-OkAZdP90HsOliS1E74FJgtM4oGgSvhxXrA9SoReAmGb-4QlqsTZsT8p-FWm3PQPg&_tn_=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/inmo.org.ua/posts/pfbid021aoerc6hLrkP3mm4XR6sibonqU28Mhsu7NGFpv9Ax4HzVjoe9kqkTxrN1CaCvspil?_cft__[0]=AZVdP0FMBUvqka2s6HaAbnCGmT65Kc3sVUdlLjiXzIBWf3oYevVCYB2yrXjBvLQNVO-OkAZdP90HsOliS1E74FJgtM4oGgSvhxXrA9SoReAmGb-4QlqsTZsT8p-FWm3PQPg&_tn_=%2CO%2CP-R)

11. Історична правда. Історія пісні «Червона калина» — це історія нашого народу. Режим доступу:

<https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/04/23/161248/>

12. Історична правда. Хто і коли вигадав гасло «Слава Україні!». Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/10/4/153036/>

13. Мех «Лінгвокультурологема ЛОГОС у науковій, релігійній та художній картинах світу» (К., 2011).

14. Мізюк. І. Інтернет-меми як феномен віртуальної комунікації. Тернопільський державний педагогічний університет. Факультет іноземних мов. Студентський вісник. — 2020. — №45. С. 43

15. Неклесова В. Ю. Меми як частина онімного простору. Записки з ономастики: збірник наукових праць. Одеса. 2017. Вип. 20. С. 210-222.

16. Николенко О. Головні меми десятиріччя, які пояснюють наш світ краще за новини. Суспільне: Культура. URL: <https://suspilne.media/10703-golovni-memi-desatiricca-aki-poasnuut-nas-svit-krase-za-novini/>

17. Пода Т.А. Інтернет-меми як феномен інформаційного суспільства. Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. 2017. № 1 (25). С. 117.

18. Поліщук О. П. Інтернет-мем і його гедоністична функція в ситуації невизначеності й ризиків повсякденного життя сучасної людини / О. П. Поліщук, М. В. Слюсар // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. - 2020. - Вип. 1. - С. 76-85. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vzduffn_2020_1_9.

19. Радіо Свобода. «Рашка», «лапті», «мордор». Чому українці дають глузливі назви Росії в час війни і що вони означають? Електронний ресурс:

<https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-yak-ukrayintsi-nazyvayut-rosiyu-v-chas-viyny/32418920.html>

20. Рівнепост. «Буде тобі, враже, так, як Відьма скаже» : пісня-закляття гурту з Рівного рве мережу. Режим доступу: <https://rivnepost.rv.ua/news/bude-tobi-vrazhe-tak-yak-vidma-skazhe-pisnyazaklyattya-hurtu-z-rivnoho-zibrala-ponad-piv-milyona-perehlyadiv>

21. Скажи «паляниця». 15 мемів, що з'явилися у час великої війни. Режим доступу: <https://ms.detector.media/trendi/post/31240/2023-02-23-skazhy-palyanytsya-15-memiv-shcho-zyavylsya-u-chas-velykoi-viyny/>

22. Словник.ua Режим доступу: <https://slovnik.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D0%B5%D0%BC>

23. Словник.ua. Режим доступу: <https://slovnik.ua/index.php?swrd=%D0%A8%D0%98%D0%91%D0%9E%D0%9B%D0%95%D0%A2>

24. Суспільна Культура. Доброго вечора everybody, цей день настав: ми підготували підбірку головних мемів 2022 року. Режим доступу: <https://suspilne.media/348110-dobrogo-vecora-everybody-cej-den-nastav-mi-pidgotuvali-pidbirku-golovnih-memiv-2022-roku/>

25. Суспільне Культура. Від «хто я?» до «великий народ великої країни». Як трансформувався образ Зеленського у попкультурі. Режим доступу: <https://suspilne.media/365298-vid-hto-a-do-velikij-narode-velikoi-kraini-ak-transformuvavsya-obraz-zelenskogo-u-popkulturi/>

26. Суспільне Культура. Мем «Свята Джавеліна» розпочав новий мільйонний збір для ЗСУ. Режим доступу: <https://suspilne.media/286775-mem-svata-dzavelina-rozpocav-novij-miljonnij-zbir-dla-zsu/>

27. Теглівець Ю.В. Інтернет-мем як особлива одиниця комунікації. Закарпатські філологічні студії. Випуск 24.. Том 2. 2022. С. 23-27.

28. Тормахова А. М. Візуальні практики та мистецтво в інтернет-просторі / А. М. Тормахова // Художня культура. Актуальні проблеми. - 2019.

- Вип. 15(1). - С. 95-98. - Режим доступу:
[http://nbuv.gov.ua/UJRN/khud_kult_2019_15\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/khud_kult_2019_15(1)_15)

29. ТСН. Батько наш Бандера, Стефанія - мати: яскраві меми про перемогу Kalush Orchestra на «Євробаченні-2022». Режим доступу:
<https://tsn.ua/ukrayina/putin-prokinuvsvya-a-ukrayina-peremogla-yaskravi-memi-pro-peremogu-kalush-orchestra-na-yevrobachenni-2022-2062735.html>

30. Храбан Т. Є. Образ українки в інтернет-мемах. Молодий вчений. 2018. – № 2. С. 333–339.]

31. Чернікова О. І. Вербальний мем: лінгвістичний аспект / О. І. Чернікова // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. - 2015. - Вип. 51. - С. 354-356. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_51_135.

32. Чернобаївка та насіння соняшника в кишені: меми війни про Херсонщину. Режим доступу:
<https://henichesk.city/articles/222052/chornobaivka-ta-nasinnya-sonyashnika-v-kisheni-memi-vijni-pro-hersonschinu>

33. Buchel, Branislav. «Internet memes as means of communication» *Brno: Masaryk University* (2012).

34. Elle. Борис Чуприна: Прем'єр-міністра Великої Британії посвятили в козаки. Електронний ресурс: <https://elle.ua/ludi/novosty/boris-chuprina-premer-ministra-velikoi-britanii-posvyatili-v-kozaki/>

35. Gazeta.ua. Керамічний півник, який став символом незламності. Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/people-and-things-journal/_keramichnij-pivnik-yakij-stav-simvolom-nezlamnosti/1083321

36. Milosavljević, Ilija. (2020). The phenomenon of the Internet memes as a manifestation of communication of visual society – research of the most popular and the most common types. *Media Studies and applied ethics*. 2020.

37. Na chasi. Як «Ой у лузі червона калина» стала гімном війни — історія пісні та меми про неї. <https://nachasi.com/music/2022/05/05/oy-u-luzi-ukrainian-song/>

38. Oxford Learner's Dictionary Режим доступу:
<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/meme>
39. Reime T. Memes as Visual Tools for Precise Message Conveying A Potential in the Future of Online Communication Development. 2015. URL:
<https://www.ntnu.no/documents/10401/1264435841/Design+Theory+Article+-+Final+Article+-+Thov+Reime.pdf>
40. Solon Olivia. Richard Dawkins on the internet's hijacking of the word 'meme'. URL: <https://www.wired.co.uk/article/richard-dawkins-memes>
41. Texty.org. “Хаймарси”, Медведчук і котики. Типологія українських мемів про війну. Режим доступу: <https://texty.org.ua/articles/107856/khajmarsy-medvedchuk-i-kotyky-typolohija-memiv-pro-vijnu/>
42. TEXTY.ORG.UA. Як мем "Свята Джавеліна" зібрав мільйон доларів для України – WP. Режим доступу:
<https://texty.org.ua/fragments/107773/yak-mem-svyata-dzhavelina-zibrav-miljon-dolariv-dlya-ukrayiny-wp/>
43. The Britannica Dictionary. Режим доступу:
<https://www.britannica.com/topic/meme>
44. The Britannica Dictionary. Режим доступу:
<https://www.britannica.com/dictionary/meme>
45. Ukraïner. Топ-фрази війни. Режим доступу:
<https://ukraïner.net/krylati-frazy/>
46. Ukraine war: St Javelin and the missile that has become a symbol of Ukrainian resistance.
<https://web.archive.org/web/20220303012050/https://www.euronews.com/next/2022/02/27/ukraine-war-st-javelin-and-the-missile-that-has-become-a-symbol-of-ukraine-s-resistance>
47. Wikipedia. Бандеромобіль. Електронний ресурс:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C>

2. Джерела візуального контенту:

- 1) Аграрний десант. Мемі воєнного часу. Режим доступу: <https://barbaro.agency/memes>
- 2) Букви. Мемі про Валерія Залужного. Режим доступу: <https://www.facebook.com/bykvu/posts/pfbid02Pgt2mP4yTEMjZYSSTGXMXZBuWNPRuKVe5vt9TwY8o99FpDtWmmdF7EKTFLAGxqhVl>
- 3) Час Чернігівський. Теж «Таймс», але зоо: пес Патрон став зіркою обкладинки у... Сінгапурі. Режим доступу: <https://cntime.cn.ua/tezh-tajms-ale-zoo-pes-patron-stav-zirkoyu-obkladi-article/>
- 4) Mind. «Як цигани танк крالی»: чому гумор під час війни допомагає підтримувати ЗСУ. Режим доступу: <https://mind.ua/openmind/20247288-yak-cigani-tank-krali-chomu-gumor-pid-chas-vijni-dopomagaе-pidtrimuvati-zsu>
- 5) Ukraїner. Реакція українських митців на війну, яку почала РФ. Частина 12. Режим доступу: <https://ukrainer.net/illustratory-pro-viynu-12/>